

ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ การปฏิรูปการเกษตรภายใต้กระบวนการนวัตกรรมใหม่

ภายใต้ชุดโครงการ "การขับเคลื่อนการพัฒนาการสหกรณ์และการค้าที่เป็นธรรม ระยะที่ 8"
สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์:

การปฏิรูปการเกษตรภายใต้กระบวนการทัศน์ใหม่

ISBN : 978-616-278-382-1

พิมพ์ครั้งที่ 1 : มีนาคม 2560

จำนวน : 100 เล่ม

จำนวน : 56 หน้า

ราคา : 35 บาท

ชื่อผู้เขียน : รองศาสตราจารย์ จุฑาทิพย์ ภัทราวาท

พิมพ์ที่ : บริษัท แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตปอเรชั่น จำกัด
100/470 หมู่ 11 ถ.เสนานิคม แขวงลาดพร้าว เขตลาดพร้าว
กรุงเทพฯ 10230

จัดทำโดย : สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
50 ถ.งามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร
กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์/โทรสาร : 0 2940-6300

Email : fecojup.ku@gmail.com

Website : www.cai.ku.ac.th

คำนำ

ภายใต้กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาที่ประชาคมโลกหันมาใส่ใจใน “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ที่จำเป็นต้องให้ผลพวงจากการพัฒนาก่อให้เกิดความสมดุล ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกันนั้น ได้ถูกนำมากำหนดไว้ใน วัตถุประสงค์การวิจัยของชุดโครงการ “การขับเคลื่อนการพัฒนาการสหกรณ์และการค้าที่เป็นธรรม ระยะที่ 8” โดยที่สำคัญส่วนหนึ่งคือ การวิเคราะห์สถานการณ์ และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายและกรอบแนวทางเชิงยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปการเกษตรภายใต้กระบวนทัศน์ใหม่

ซึ่งถือเป็นความโชคดีที่ข้อเสนอดังกล่าวได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในการ Shared Vision ในที่ประชุมคณะกรรมการปฏิรูปการเกษตร สภาปฏิรูปแห่งชาติ: สปช. และข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนาตัวแบบธุรกิจ Farmer Shop ได้ถูกนำไปพัฒนาต่อยอดเป็นข้อเสนอตัวแบบธุรกิจ C3S ภายใต้ภารกิจของ คณะทำงานปฏิรูปการเกษตรแบบก้าวหน้า สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ:สปท โดยมีรายละเอียดปรากฏอยู่ในเอกสารเล่มนี้

คณะผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณผู้บริหารและบุคลากรสกว. โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รศ.ดร.ปัทมาวดี โพชนุกูล ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิจัย และเกษตรกรที่เข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย จนก่อให้เกิดผลลัพธ์และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบายตามความคาดหวัง และหวังว่าเอกสารเผยแพร่ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจและผู้เกี่ยวข้องตามสมควร หากมีข้อผิดพลาดประการใด ขอน้อมรับด้วยความขอบคุณ

(รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท)

หัวหน้าชุดโครงการ

สารบัญ

หน้า

ความเป็นมาของการวิจัย	1
การวิเคราะห์สภาพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรไทย	4
ข้อเสนอสำหรับกรอบทิศทางเชิงยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเกษตร ภายใต้กระบวนการทัศน์ใหม่	8
ข้อเสนอแนวทางการขับเคลื่อนเกษตรกรแบบก้าวหน้าด้วยกลไก C3S	19
การวิเคราะห์ช่องว่างเชิงนโยบายและข้อเสนอเชิงนโยบายใน การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์พัฒนาการเกษตร 20 ปี	41
เอกสารอ้างอิง	52

ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ การปฏิรูปการเกษตรภายใต้กระบวนทัศน์ใหม่

1. ความเป็นมาของการวิจัย

การวิจัยสำหรับข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเกษตรภายใต้กระบวนทัศน์ใหม่ในที่นี้มีเจตนารมณ์สำคัญในการสังเคราะห์ชุดความรู้ภายใต้ชุดโครงการวิจัยฯ และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมตาม Logical Framework ของแผนการวิจัยให้ได้ซึ่งข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเกษตรที่สอดคล้องกับสถานะการณ์ในบริบทโลกที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่ก่อให้เกิดความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการยกระดับการพัฒนาประเทศในแนวทางของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Value Based Economy)

การศึกษาวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายและกรอบแนวทางเชิงยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเกษตรภายใต้กระบวนทัศน์ใหม่ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน (รูปที่ 5.1)

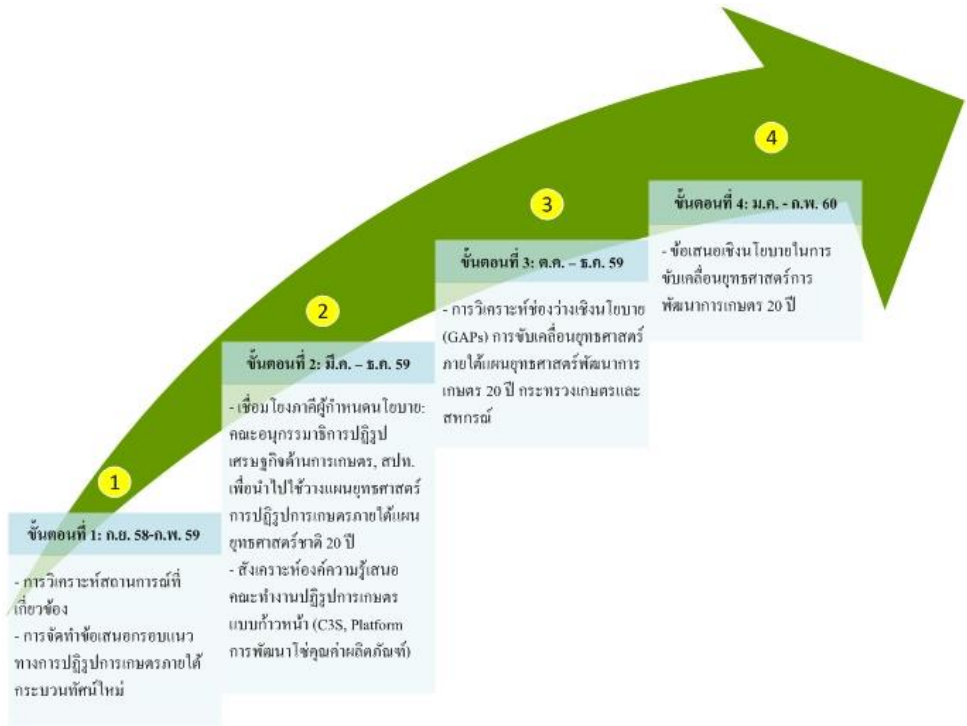
ขั้นตอนที่ 1: เป็นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมภาคีเพื่อสังเคราะห์สถานการณ์และจัดทำข้อเสนอสำหรับกรอบแนวทางเชิงยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเกษตรภายใต้กระบวนทัศน์ใหม่ ซึ่งได้ดำเนินการระหว่างตุลาคม 2558-กุมภาพันธ์ 2559

ขั้นตอนที่ 2: การเชื่อมโยงภาคีผู้กำหนดนโยบายและที่เกี่ยวข้องเพื่อการ Shared vision และผลักดันการนำกรอบยุทธศาสตร์ไปใช้ในเชิงนโยบาย ผ่านกลไกคณะอนุกรรมการปฏิรูปเศรษฐกิจการเกษตร สภาปฏิรูปประเทศ (สปท.)

และคณะทำงานปฏิรูปการเกษตรแบบก้าวหน้า ภายใต้คณะอนุกรรมการปฏิรูปเศรษฐกิจการเกษตร สปท. ในระหว่างมีนาคม-ธันวาคม 2559

ขั้นตอนที่ 3: การวิเคราะห์ช่องว่างเชิงนโยบาย (GAPs) สำหรับการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเกษตรภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากการเกษตร 20 ปี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (พ.ศ. 2560-2579)

ขั้นตอนที่ 4: การจัดทำข้อสรุปสำหรับข้อเสนอเพื่อปิดช่องว่างเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนากการเกษตร 20 ปี

รูปที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

2. การวิเคราะห์สภาพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรไทย

โดยที่สินค้าเกษตรมีแนวโน้มเข้ามามีบทบาทมากขึ้นทั้งในด้านพลังงานและอาหาร ซึ่งเป็นผลมาจากการเติบโตของประเทศอุตสาหกรรมใหม่ และประชากรโลกที่เพิ่มสูงขึ้นทำให้ความต้องการพืชพลังงานและพืชอาหารมีมากขึ้น ในขณะที่พื้นที่เพาะปลูกมีจำกัดและสภาพภูมิอากาศและสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลงส่งผลกระทบต่อปริมาณการผลิต อย่างไรก็ตามไทยยังคงเป็นผู้ส่งออกสินค้าเกษตรสำคัญของโลก ซึ่งถือเป็นจุดแข็งในการที่จะสร้างโอกาสการพัฒนาได้อีกมาก

ในส่วน of ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ในภาพรวมของภาคการเกษตรไทย ดังรายละเอียดในตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่ามูลค่าผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตรคิดเป็น 1.21 ล้านล้านบาทหรือคิดเป็นร้อยละ 8.4 ของจีดีพี โดยที่พื้นที่ประเทศไทยทั้งหมด 51 ล้านเฮกเตอร์ เป็นพื้นที่ใช้ในภาคการเกษตร 24 ล้านเฮกเตอร์ (47% ของพื้นที่ทั้งหมด) มีการปลูกพืชเป็นส่วนใหญ่ โดยพืชเศรษฐกิจหลักประกอบด้วย ข้าว ยางพารา อ้อย มันสำปะหลัง และปาล์มน้ำมัน คิดเป็นเนื้อที่ประมาณ 120.26 ล้านไร่หรือคิดเป็นร้อยละ 70 ของพื้นที่ถือครองด้านการเกษตร

เกษตรกรไทยมีจำนวน 7.6 ล้านครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 11.5 ของประชากร (66 ล้านคน) ประกอบด้วยเกษตรกรปลูกข้าว อ้อยยางพารา มันสำปะหลัง และปาล์มน้ำมัน จำนวน 4.0, 0.3, 1.6, 0.5 และ 1.3 ล้านครัวเรือนตามลำดับ

โดยพบว่าผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตรของไทยติดอันดับการส่งออกระดับต้น ๆ ของโลก โดยผลิตภัณฑ์ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง ติดอันดับ 1 ส่วนอ้อย ติดอันดับ 2 และปาล์มน้ำมันติดอันดับ 4 ในขณะที่ ผลิตภัณฑ์อาหารไทยติดอันดับที่ 7 ของโลก ทั้งในรูปของธัญพืช น้ำตาลทราย ผลไม้ อาหารแปรรูปทั้งกลีกรวม ปศุสัตว์ และประมง โดยตัวเลขการส่งออกสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม

เกษตรในปี 2557 มีมูลค่ารวมประมาณ 4 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐหรือคิดเป็นร้อยละ 17.32 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของไทย อย่างไรก็ตามเกษตรกรซึ่งเป็นผู้ผลิตกลับไม่ได้รับประโยชน์โดยผลประโยชน์กลับตกอยู่กับผู้ส่งออกและผู้ประกอบการอุตสาหกรรมแปรรูป โดยพบว่า ผลผลิตต่อไร่ของเกษตรกรต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ซึ่งปัญหาสำคัญมาจากการขาดแคลนน้ำ และการใช้เทคโนโลยีไม่เหมาะสม ผลผลิตต่อไร่ของข้าว อ้อย ยางพารา มันสำปะหลัง และปาล์มน้ำมันอยู่ที่ 495 กก. 10.3 ตัน 286 กก. 3.8 ตัน และ 3.0 ตันตามลำดับ ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มีหนี้สินครัวเรือนสูงและต้องเผชิญหน้ากับราคาสินค้าเกษตรตกต่ำและไม่แน่นอน

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบศักยภาพสินค้าเกษตรและรายได้ของเกษตรกร

ผลผลิต	พื้นที่ (ล้านไร่)	จำนวน เกษตรกร (ครัวเรือน)	ผลผลิตต่อไร่/ปี (YIELD)	ผลผลิต ล้านตัน	ใช้ ในประเทศ (ล้านตัน)	ส่งออก (ล้านตัน)	มูลค่าส่งออก ปี 2557 (ล้านบาท)	ส่งออก อันดับของ โลก	รายได้ สุทธิ (ไร่/ปี)
1.ข้าว	77.544	3.6-4.0	นาปี 494.5 กก.	นาปี (ข้าบบล๊ิก) 36.65	(ข้าบสาร) 13.32	(ข้าบสาร) 10.96	174,854.7	1	271 บาท
2.อ้อย	10.07	0.309	10.29 ตัน (10-12 CCS)	(น้ำตาลทราย) 11.28	(น้ำตาลทราย) 25	(น้ำตาลทราย) 75-8.	(น้ำตาลทราย) 5,362.8	2	5,708 บาท
3.ยางพารา	20.0	1.5-1.6	260-289 กก.	4-4.3	0.636	3.664	193,754.8	1	5,128 บาท
4.มัน สำปะหลัง	8.5	0.480	3.5-3.8 ตัน	(หัวมัน) 31.240	3.5 ตัน (39%เป็นแป้ง มัน)	6.8ล้านตัน (61%เป็น แป้งมัน)	114,644.9	1	1,045 บาท
5.ปาล์ม น้ำมัน	4.15-4.4	1.28	2.7-3.0 ตัน	2.039-2.10	1.784 (46.46% ผลิตพลังงาน)	0.316	282.23	4	5,768 บาท
รวม	120.26								

แหล่งข้อมูล: รายงานการศึกษาของคณะอนุกรรมการปฏิรูปการเกษตรสพช.

ข้อมูลจากการวิจัยชุดโครงการฯ (จุฑาทิพย์ ภัทราวาท, 2558) ของ คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเกษตรสพช. (สพช. 2558. รายงานการปฏิรูปภาค เกษตร) ซึ่งให้เห็นปัญหาของภาคการเกษตรและเกษตรกร

1) ครัวเรือนภาคเกษตรเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ คิดเป็น ประชากรประมาณร้อยละ 36 ของประชากรไทย พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ในการเพาะปลูก แต่เกษตรกรเป็นกลุ่มประชากรที่ยากจนของประเทศ จีดีพีในภาคการเกษตรคิด เป็นสัดส่วนในระบบเศรษฐกิจประมาณร้อยละ 8.4

2) เกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในสภาวะยากจน มีหนี้สินครัวเรือนสูง ส่วน ใหญ่เป็นหนี้ในระบบ ติดอยู่ในกับดักของหนี้ครัวเรือน ระบบสหกรณ์และ วิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน จากข้อมูลของ สศช. ในครึ่งปีแรก 2558 เกษตรกรมีสัดส่วนหนี้สินต่อรายได้สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศถึง 2 เท่า

3) ปัญหาราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ-รายได้ไม่คุ้มต้นทุน โดยเฉพาะ ข้าวและยางพาราซึ่งเกี่ยวข้องกับเกษตรกรมากกว่าร้อยละ 60-70 ของเกษตรกรรวม อีกทั้งขีดความสามารถในการแข่งขันอยู่ในสถานะลดน้อยถอยลง การแข่งขันราคา สินค้าเกษตรมีแนวโน้มสูงขึ้น ขณะที่ต้นทุนการผลิตและปัจจัยการผลิตสูง ทำให้ ราคาขายพืชผลต่ำกว่าต้นทุน ทั้งนี้คาดการณ์ว่าจีดีพีภาคเกษตรในปี 2558 อาจ ถดถอยติดลบถึงร้อยละ -4.0 ถึง -4.3 ต่ำสุดในรอบ 3 ปี ซึ่งจะกระทบต่อรายได้ และซ้ำเติมเกษตรกร

4) ปัญหาเฉพาะหน้าของภาคเกษตรคือปัญหาภัยแล้ง ซึ่งเกิดในช่วงปี 2558 และต่อเนื่องไปอย่างน้อยปี 2559 จะกระทบต่อปริมาณผลผลิตและรายได้ ของเกษตรกรจากปริมาณน้ำเกษตรที่ลดลง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการมีมาตรการ ช่วยเหลือและเยียวยา

5) ต้นเหตุของความยากจนเกี่ยวข้องกับผลผลิตต่อไร่ของไทยต่ำกว่า เกณฑ์ที่ควรจะเป็นและต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้าน เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงเมล็ดพันธุ์ ซึ่งให้ผลผลิตสูงและเหมาะสมกับพื้นที่

6) ปัญหาเชิงโครงสร้างในภาคเกษตร เกี่ยวข้องกับพื้นที่เกษตรส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทาน สภาวะสภาพดินเสื่อมโทรมจากการทำการเกษตรและการใช้เคมีในภาคเกษตรอยู่ในเกณฑ์ที่สูงและต่อเนื่องเป็นเวลานาน

7) ปัญหากรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน เกษตรกรไทยจำนวนมากขาดที่ดินทำกิน เป็นเกษตรกรรับจ้าง มีการบุกรุกพื้นที่ป่าและขาดเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงโครงการช่วยเหลือเยียวยาจากรัฐบาล

8) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นรายย่อย ขาดการเข้าถึงโอกาสของการใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือทำกินคุณภาพชีวิตอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ การพัฒนาเกษตรในอนาคตเกี่ยวข้องกับเกษตรแปลงใหญ่ในลักษณะที่เป็นอุตสาหกรรม ซึ่งจะทำให้คุ้มทุนและสามารถผลิตในเชิงปริมาณและครบวงจร

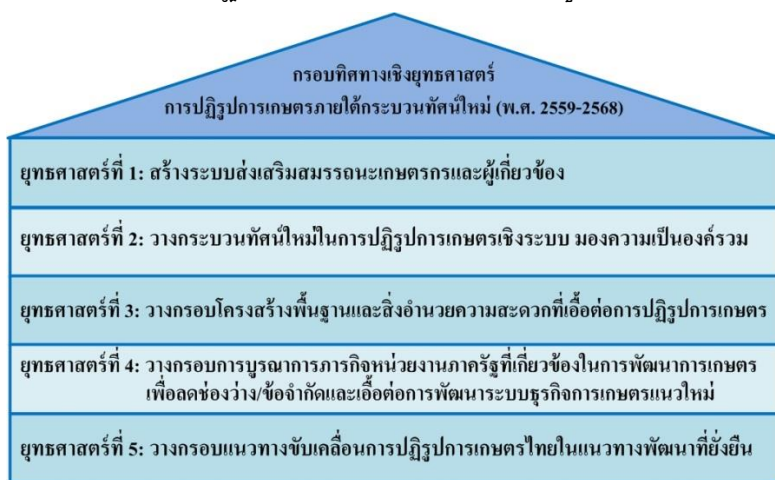
9) นโยบายรัฐในการยกระดับเศรษฐกิจการเกษตรขาดความต่อเนื่อง ทั้งนโยบายการแปรรูปสินค้าเกษตรทั้งพืชที่เป็นอาหาร พืชพลังงานและพืชที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม อีกทั้งนโยบายเกษตรอินทรีย์ซึ่งกำหนดเป็นวาระแห่งชาติยังขาดรูปธรรมในการขับเคลื่อน ขณะเดียวกันนโยบายเกี่ยวกับพืชเทคโนโลยีชีวภาพ รัฐจะต้องมีความชัดเจนทั้งด้านกฎหมายและผลลัพธ์ทั้งในข้อดีและผลกระทบต่อการเป็นครัวโลก

10) ด้านการขาดแคลนแรงงานและสภาวะของเกษตรกร ปัญหาสำคัญของภาคเกษตรคือการขาดแคลนแรงงาน จากตัวเลขของสำนักงานสถิติแห่งชาติปี 2558 พบว่าแรงงานเกษตรมีจำนวน 11.99 ล้านคน ในช่วง 4 ปี แรงงานภาคเกษตรลดลงถึง 2.89 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 20 อีกทั้งแรงงานเกษตรอายุเฉลี่ยประมาณ 55-56 ปี แรงงานรุ่นใหม่โยกย้ายไปสู่ภาคบริการและอุตสาหกรรม

ซึ่งจะส่งผลต่อขีดความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว นอกจากนี้เกี่ยวข้องกับด้านสุขภาพของแรงงานเกษตรทั้งจากการใช้เคมี ยาฆ่าแมลงมาอย่างต่อเนื่อง จำเป็นที่จะต้องมีการคำนึงถึงเกษตรกรสูงอายุซึ่งจะเพิ่มจำนวนมากขึ้น

3. ข้อเสนอสำหรับกรอบทิศทางเชิงยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเกษตรภายใต้กระบวนทัศน์ใหม่

ทีมกลยุทธ์ของชุดโครงการฯ ได้สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้องในการประชุมเชิงปฏิบัติการและเวทีประชุมสนทนากลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น 2 ครั้ง จึงได้จัดทำข้อเสนอสำหรับกรอบทิศทางเชิงยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเกษตร ภายใต้กระบวนทัศน์ใหม่ ในห้วงเวลา 1 ทศวรรษ (2559-2568) ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์หลัก 5 ประการ แนวทางเชิงกลยุทธ์ทั้งสิ้น 25 แนวทาง พร้อมทั้งแผนการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเกษตรและได้นำเสนอในที่ประชุมคณะกรรมการมาธิการปฏิรูปการเกษตรฯ,สปช. เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2558 ณ ห้องประชุมคณะกรรมการมาธิการ หมายเลข 115 ชั้น 1 อาคารรัฐสภา2 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (รูปที่ 2,3)

รูปที่ 2 ข้อเสนอกรอบทิศทางเชิงยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเกษตรภายใต้กระบวนทัศน์ใหม่ (ปี 2559-2568)

รูปที่ 3 การประชุมนำเสนอข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิรูปการเกษตรในที่ประชุมคณะกรรมการวิชาการ
ปฏิรูปการเกษตรฯ,สปช. เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2558

3.1 กรอบทิศทางเชิงยุทธศาสตร์และรายละเอียดของยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ 1: สร้างระบบส่งเสริมสมรรถนะเกษตรกรและ

ผู้เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์: เพื่อจัดให้มีการดำเนินการระบบส่งเสริมสมรรถนะ
เกษตรกรและผู้เกี่ยวข้อง

แนวทางเชิงยุทธศาสตร์:

1. การวิจัยและพัฒนา ประเด็นสาระการเรียนรู้สำหรับหลักสูตร
การเรียนรู้ในกลุ่มเป้าหมายเกษตรกร-ผู้เกี่ยวข้อง
2. การพัฒนาระบบและกลไกส่งเสริมสมรรถนะเกษตรกรและ
ผู้เกี่ยวข้อง
3. การดำเนินการระบบส่งเสริมสมรรถนะผ่านภาคีเครือข่าย
สถาบัน/องค์กร เพื่อการเข้าถึงและเพิ่มพูนสมรรถนะ

4. การดำเนินการศูนย์เรียนรู้ชุมชน เพื่อเปิดโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การติดตามประเมินผลและข้อมูลป้อนกลับเพื่อการปรับปรุง **ตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์:**

1. มีสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการพัฒนาให้เกษตรกรและผู้เกี่ยวข้องในระบบธุรกิจเกษตร มีสมรรถนะที่เหมาะสมกับบริบทโลกใหม่ (คิดเก่ง ทำเป็น เห็นอนาคต) และเข้ามามีส่วนร่วมตามข้อตกลงในแผนธุรกิจของระบบธุรกิจการเกษตรแนวใหม่อย่างเหมาะสม

2. มีระบบและกลไกการส่งเสริมการเรียนรู้ที่สามารถเข้าถึงและสร้างความเข้าใจแก่กลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง

3. เกษตรกรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีสมรรถนะเป็นมืออาชีพ เข้ามามีส่วนร่วมในระบบธุรกิจในฐานะหุ้นส่วนของระบบธุรกิจการเกษตรแนวใหม่

4. มีสถาบัน/องค์กรและเครือข่ายดำเนินการวิจัยและพัฒนาสนับสนุนการกำหนดประเด็นสาระการเรียนรู้และพัฒนาระบบส่งเสริมการเรียนรู้

5. มีศูนย์เรียนรู้ชุมชน เป็นหน่วยการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 2: วางกระบวนการทัศน์ใหม่ในการปฏิรูปการเกษตรเชิงระบบ มุ่งความเป็นองค์กรรวม

วัตถุประสงค์: เพื่อให้มีนวัตกรรมสำหรับตัวแบบธุรกิจแนวใหม่ ให้ลดช่องว่าง/ข้อจำกัดของเกษตรกร และผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร และยกระดับมูลค่าเพิ่มแก่สินค้าเกษตรอย่างยั่งยืน

แนวทางเชิงยุทธศาสตร์:

1. การวิจัยและพัฒนาเพื่อออกแบบตัวแบบธุรกิจเชิงสร้างสรรค์ที่มีการจัดการใช้อุปทานในธุรกิจในการยกระดับมูลค่าเพิ่มธุรกิจการเกษตร
2. การจัดทำ Feasibility Study สำหรับโครงการลงทุนและการจัดทำแผนธุรกิจระบบธุรกิจการเกษตรแนวใหม่
3. การจัดการความรู้ผู้เกี่ยวข้องทั้งเกษตรกร สถาบันเกษตรกร เพื่อสร้างความเข้าใจในตัวแบบธุรกิจและสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะหุ้นส่วน

ตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์:

1. พิมพ์เขียวตัวแบบธุรกิจการเกษตรแนวใหม่
2. มีเอกสารเผยแพร่/สื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับตัวแบบธุรกิจการเกษตรแนวใหม่
3. มีข้อสรุปจากการจัดเวทีสนทนากลุ่มเป้าหมาย เกี่ยวกับความสนใจเข้าร่วมเป็นหุ้นส่วน

ยุทธศาสตร์ที่ 3: วางกรอบโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการปฏิรูปการเกษตร

วัตถุประสงค์: เพื่อจัดให้มีกรอบการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการปฏิรูปการเกษตร

แนวทางเชิงยุทธศาสตร์:

1. วางกรอบการปฏิรูปกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อตกลงที่เอื้อต่อการปฏิรูปการเกษตร

2. วางกรอบการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนเพื่อการปฏิรูปการเกษตรที่เชื่อมโยงกับสถาบันการเงินที่เป็นแหล่งสินเชื่อการเกษตรให้รองรับนโยบายตามกรอบการปฏิรูปการเกษตร

3. วางกรอบการพัฒนา**ระบบสารสนเทศ** ที่เอื้อต่อการตัดสินใจด้านธุรกิจการเกษตรตามกรอบการปฏิรูปการเกษตร

4. วางกรอบการจัดสรรการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินที่สอดคล้องกับกรอบการปฏิรูปการเกษตร

5. วางกรอบการส่งเสริมมาตรฐานการผลิต และการรับรองมาตรฐานการผลิต

6. วางกรอบการส่งเสริมระบบการจัดหาและจัดสรรปัจจัยการผลิตให้สอดคล้องกับกรอบการปฏิรูปการเกษตร ลดช่องว่าง ข้อจำกัด ในการเข้าถึงของเกษตรกร/สถาบันเกษตรกร

7. วางกรอบการพัฒนา**ระบบโลจิสติกส์**ที่เอื้อต่อกรอบการปฏิรูปการเกษตร

8. วางกรอบการประกันภัยพืชผลเกษตร

9. วางกรอบการวิจัยและพัฒนาเพื่อส่งเสริมการเกษตร

10. วางกรอบการพัฒนา**ระบบชลประทาน-การจัดการน้ำ**เพื่อการเกษตรตามกรอบการปฏิรูปการเกษตร

11. วางกรอบแนวทางการจัดสวัสดิการแก่เกษตรกรและผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม

12.วางกรอบแนวทางการส่งเสริมการรวมกลุ่ม และจัดตั้งสถาบันเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน SMEs ด้านอาหารที่สอดคล้องกับกรอบแนวทางการปฏิรูปการเกษตร

ตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์:

1. มีพิมพ์เขียวสำหรับกรอบการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่บูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. มีหน่วยงานเจ้าภาพที่รับผิดชอบการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติและตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ภายใต้ช่วงเวลาต่าง ๆ และสอดคล้องกับ Logical Framework ของกรอบการปฏิรูปการเกษตร
3. มีสื่อประชาสัมพันธ์ชี้แจงทำความเข้าใจกับชุมชน และสถาบันเกษตรกรเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน
4. มีเทคโนโลยีสารสนเทศที่แสดงผลพิมพ์เขียวสำหรับโครงสร้างพื้นฐาน-สิ่งอำนวยความสะดวกในระดับหมู่บ้านเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนธุรกิจการเกษตรแนวใหม่

ยุทธศาสตร์ที่ 4: วางกรอบการบูรณาการภารกิจหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการเกษตรเพื่อลดช่องว่าง/ข้อจำกัดและเอื้อต่อการพัฒนาระบบธุรกิจการเกษตรแนวใหม่

วัตถุประสงค์: เพื่อลดช่องว่างการทำงานซ้ำซ้อนของหน่วยงานภาครัฐ และเพิ่มสมรรถนะของหน่วยงานภาครัฐในการส่งเสริมการเกษตรตามกรอบแนวทางการปฏิรูปการเกษตรแนวใหม่ โดยการดำเนินการต่าง ๆ ดังนี้

แนวทางเชิงยุทธศาสตร์:

1. ออกแบบระบบ/กลไกการส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานรัฐที่พึงประสงค์ตามกรอบแนวทางการปฏิรูปการเกษตรแนวใหม่
2. ปฏิรูปโครงสร้างหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง และกรอบภารกิจใหม่ให้สอดคล้องกับกรอบแนวทางการปฏิรูปการเกษตร

3. ถ่ายโอนภารกิจให้สถาบันเกษตร/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/
สถาบันเกษตรกร/สหกรณ์
4. ปฏิรูปตัวชี้วัดการปฏิบัติการกิจของหน่วยราชการให้สอดคล้อง
กับกรอบแนวทางการปฏิรูปการเกษตร
5. ปฏิรูประบบงบประมาณของส่วนราชการ ให้สอดคล้องกับ
กรอบแนวทางการปฏิรูปการเกษตร
6. จัดให้มีกลไก Steering Committee ในการทำหน้าที่บริหาร
นโยบายให้เกิดการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ

ตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์:

1. มี Steering Committee ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทำหน้าที่ใน
การขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ
2. มีนโยบาย-แผนงานการปฏิปัติราชการของหน่วยราชการใน
ระดับกระทรวง ทบวง กรม และภาคีในทุกระดับที่สอดคล้องกับกรอบการปฏิรูป
การเกษตรในรูปแบบของ Logical Framework
3. มีระบบงบประมาณของส่วนราชการต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับกรอบ
การปฏิรูปการเกษตรแนวใหม่
4. มีแผนการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ระบบ-กลไกการจัดการ
ความรู้เพื่อสร้างความเข้าใจแก่ข้าราชการ และผู้เกี่ยวข้องในระบบการทำงานตาม
กรอบการปฏิรูประบบราชการใหม่อย่างทั่วถึงในทุกระดับ

**ยุทธศาสตร์ที่ 5: วางกรอบแนวทางขับเคลื่อนการปฏิรูป
การเกษตรไทยในแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน: Logical Framework**

วัตถุประสงค์: เพื่อกำหนดนโยบายและแผนการปฏิรูปการเกษตรไทยในแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยใช้กลไกของตัวแบบธุรกิจการเกษตรแนวใหม่ภายใต้ระบบส่งเสริมสนับสนุนตามกรอบการปฏิรูปฯ

แนวทางเชิงกลยุทธ์:

1. ประกาศเป็นทศวรรษแห่งการปฏิรูปการเกษตรแนวใหม่ (ปี พ.ศ. 2559–2568)
2. ใช้กลไก Steering Committee ในการติดตาม กำกับ แนะนำในการขับเคลื่อนแนวปฏิบัติตามกรอบแนวทางการปฏิรูปการเกษตรแนวใหม่และให้ข้อมูลป้อนกลับรัฐบาล
3. ส่งเสริม สนับสนุนการขับเคลื่อนตัวแบบธุรกิจการเกษตรแนวใหม่ จำแนกตามพืช/ปศุสัตว์ ตามกรอบแนวทางการปฏิรูปฯ
4. การใช้กลไกสถาบัน หน่วยเชี่ยวชาญเฉพาะทางในการให้คำปรึกษาแนะนำการขับเคลื่อนตัวแบบธุรกิจการเกษตรสู่ความสำเร็จ

ตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์:

1. การเพิ่มรายได้ของเกษตรกรรายบุคคล
2. การลดต้นทุนการผลิตและการเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตของเกษตรกร
3. สินค้าเกษตรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเพิ่มขึ้นตามตัวชี้วัดของแผนปฏิบัติการ
4. การลดช่องว่าง/ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงแหล่งปัจจัยการผลิต/ตลาด

5. สัดส่วนการผลิตสินค้าเกษตรในแนวทาง GAP, อินทรีย์มี สัดส่วนเพิ่มมากขึ้นตามแผนฯ

6. ผลการดำเนินงานของตัวแบบธุรกิจการเกษตรแนวใหม่ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มแก่สินค้าเกษตรเป็นไปตามแผน

7. Brand สินค้าเกษตรไทยที่ได้รับความนิยมของผู้บริโภคทั้งตลาด ในประเทศและต่างประเทศ

3.2 แผนการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเกษตร

ในที่นี้จะกล่าวถึงรายละเอียดสำหรับข้อเสนอแผนการขับเคลื่อนการ ปฏิรูปการเกษตรที่เกี่ยวกับเป้าหมาย แผนงาน หน่วยงานที่รับผิดชอบ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ข้อเสนอแผนการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเกษตร

เป้าหมาย	แผนงาน	หน่วยงานรับผิดชอบ
1. การปฏิรูปกฎหมาย	• ผลักดันให้มีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อการปฏิรูปการเกษตร • ผลักดันให้มีการปรับปรุงรูปแบบการกำกับดูแลรัฐวิสาหกิจ เอกชนที่เป็นไปในทิศทางเดียวกับแผนปฏิรูป	- Steering Committee - รองนายกฯ - ปลัดกระทรวง
2. การปรับปรุงโครงสร้าง บทบาทหน้าที่ของ หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง	• ผลักดันให้เกิดนโยบายและแผนปฏิรูป บทบาท ภารกิจของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยการทบทวนแผนแม่บท กระทรวง ทบวง กรมที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยใช้ Logical Framework กำกับ	- รองนายกฯ - กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กระทรวงพาณิชย์ - กระทรวงอุตสาหกรรม - ฯลฯ
3. ผลักดันให้มีระบบ ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อ	• สร้างกลไกการพัฒนาสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกรอบคิดการปฏิรูป	- รองนายกฯ - กระทรวงศึกษาธิการ

เป้าหมาย	แผนงาน	หน่วยงานรับผิดชอบ
เพิ่มสมรรถนะแก่เกษตรกร/สหกรณ์/สถาบันเกษตรกร/ผู้เกี่ยวข้อง	การเกษตร (Content) - สนับสนุนการพัฒนาาระบบส่งเสริมการเรียนรู้ที่เข้าถึงและสามารถยกระดับสมรรถนะเกษตรกร/ผู้นำสถาบันเกษตรกร/สหกรณ์/ภาคีใน 3 มิติ - การปรับทัศนคติ-วิถีคิด-ความรู้/ทักษะการเป็นมืออาชีพ - การสร้างเครือข่ายส่งเสริมการเรียนรู้	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กระทรวงพัฒนาสังคม - ฯลฯ
4. การจัดตั้งกองทุนปฏิรูปการเกษตร	- ศึกษากรอบแนวทางการจัดตั้งดำเนินงานกองทุนปฏิรูปการเกษตร - ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกองทุนที่มีประสิทธิภาพธรรมาภิบาลและเพื่อการปฏิรูปการเกษตรอย่างเป็นรูปธรรม - ผลักดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องวางแผนบูรณาการการทำงานเพื่อสนับสนุนเงินทุนแก่ภาคีตามแผนปฏิรูปการเกษตร	- รองนายกรัฐมนตรี - ธนาคารแห่งประเทศไทย - ธ.ก.ส./ธ.พาณิชย์ ฯลฯ - กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - ชุมชนสหกรณ์ - หน่วยงานรัฐที่มีแผนสนับสนุนภาคการเกษตร
5. การจัดตั้ง/ดำเนินการระบบสารสนเทศการเกษตรและธุรกิจการเกษตรตาม Platform ตามการปฏิรูปการเกษตร	- การบูรณาการการทำงานของหน่วยงาน/ภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางกรอบแนวทางการจัดตั้ง/ดำเนินงานศูนย์สารสนเทศ - สร้างภาคีเครือข่ายในการนำระบบสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเกษตร - สร้างระบบสารสนเทศที่เอื้อต่อการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์ของเกษตรกร/สถาบันเกษตรกร/สหกรณ์	- รองนายกรัฐมนตรี - กระทรวงวิทยาศาสตร์ - กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กระทรวงพาณิชย์ - ฯลฯ
6. การผลักดันให้มีการจัดทำแผนแม่บท	แผนการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาาระบบโครงสร้างพื้นฐาน	- รองนายกรัฐมนตรี - กระทรวงคมนาคม

เป้าหมาย	แผนงาน	หน่วยงานรับผิดชอบ
สำหรับการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อตามกรอบแนวทางการปฏิรูปการเกษตรและบรรจุไว้ในแผนงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกรอบปี 2559-2563	• แผนพัฒนาเส้นทางการขนส่งสินค้าเกษตร • เครือข่ายระบบ Logistic เพื่อให้บริการ • กฎหมาย ขอบบังคับด้านกฎหมายสนับสนุนการพัฒนาและให้บริการ Logistic ตามแผนปฏิรูปการเกษตร • องค์การที่เป็นแม่ข่ายในการขับเคลื่อนระบบสนับสนุนด้าน Logistic ตามกรอบแนวทางการปฏิรูปการเกษตร • ฯลฯ	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กระทรวงพาณิชย์ - หน่วยงานรัฐ/เอกชน
7. การจัดตั้งและดำเนินการระบบธุรกิจเกษตรแนวใหม่ จำแนกรายกลุ่มสินค้า	• การศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility Study) • การกำหนดนโยบาย แผนการจัดตั้ง-ดำเนินงานระบบธุรกิจเกษตรแนวใหม่ จำแนกรายกลุ่มสินค้า โดยบรรจุอยู่ในแผนงานของหน่วยงานรับผิดชอบ • การสร้างกลไกการติดตาม/สนับสนุน/ข้อมูลป้อนกลับเพื่อปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา	- Steering Committee - รองนายกฯ
8. การสร้างเครือข่ายสถาบันวิชาการเพื่อสร้างนวัตกรรม นำการพัฒนาตามกรอบแนวทางการปฏิรูปการเกษตร	• การจัดทำแม่บทการวิจัยและพัฒนา • การสร้างระบบวิจัย พัฒนาสนับสนุนการปฏิรูปการเกษตร • การจัดทำระบบรายงานผลการดำเนินงานสู่สาธารณชน	- Steering Committee - รองนายกฯ - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง - ภาาีเอกชน-สื่อมวลชน

4. ข้อเสนอแนวทางการขับเคลื่อนเกษตรกรแบบก้าวหน้าด้วยกลไก Civil State

Smile Shop (C3S)

ในโอกาสที่หัวหน้าโครงการวิจัยได้มีโอกาสเข้าไปเป็นกรรมการในคณะกรรมการมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจด้านการเกษตรในคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ และได้รับการแต่งตั้งให้เป็นรองประธานคณะทำงานการปฏิรูปการเกษตรแบบก้าวหน้า (Modern Farming) จึงได้สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับคณะทำงานจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 8 ครั้ง ในที่สุดจึงได้นำเสนอ “กรอบแนวทางการขับเคลื่อนสู่เกษตรกรแบบก้าวหน้าด้วย Civil State Smile Shop: C3S” โดยได้นำเสนอในที่ประชุมคณะกรรมการมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจด้านการเกษตรในคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2559 ณ ห้องประชุม 219 อาคารรัฐสภา 2 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

รูปที่ 4 รูปภาพแสดงกิจกรรมการประชุม และนำเสนออนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจด้านการเกษตรในคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ

4.1 แผนการปฏิรูป¹

คณะทำงานได้ดำเนินการศึกษาและพิจารณาแล้วว่า Civil State Smile Shop ซึ่งพัฒนาและปรับปรุงจากตัวแบบธุรกิจ Farmer Shop ซึ่งมีความแตกต่างจากธุรกิจร้านค้าปลีก ทั้งในเรื่องแนวคิดและวัตถุประสงค์การดำเนินการ กล่าวคือ ธุรกิจร้านค้าปลีกเป็นการทำธุรกิจที่ยืนอยู่บนโซ่อุปทาน ธุรกิจค้าปลีกที่อยู่ในส่วนปลายน้ำ โดยแหล่งสินค้ามาจากธุรกิจกลางน้ำซึ่งมีผู้ประกอบการรายใหญ่ไม่กี่รายครองตลาดอยู่ ดังนั้น เมื่อทำไปก็ไม่ได้แก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงตลาด และผู้บริโภคที่ธุรกิจรายใหญ่มีอำนาจต่อรองทำให้ผู้ประกอบการรายย่อยที่ผลิตสินค้า และเป็น suppliers เสียเปรียบอยู่ในปัจจุบัน แม้ว่าฝ่ายผู้บริโภคมีโอกาสในเรื่องความสะดวกและได้ราคาดี (เก็บค่าการตลาดและค่าเช่าสูง) สำหรับ Civil State Smile Shop นั้น ถูกออกแบบมาเพื่อลดช่องว่างของโซ่อุปทานที่เป็นอยู่ อีกทั้งยังมุ่งสร้างทางเลือกใหม่ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ทั้งระดับต้นน้ำที่มีปัญหาด้านการจำหน่ายผลผลิตเกษตร ผู้ประกอบการรายย่อยที่ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปได้มาตรฐาน ผู้ประกอบการร้านค้า (เป็นได้ทั้งสหกรณ์ ร้านค้าหมู่บ้าน start up ร้านค้าในสถานศึกษา โรงเรียน) โดยระบบของ Civil State Smile Shop ได้ออกแบบให้ก่อเกิดเป็น ระบบบริหารจัดการใช้คุณค่าที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะเข้ามาทำธุรกิจร่วมกัน โดยเป้าหมายธุรกิจ คือการแบ่งกำไรกันไม่มีใครเอาเปรียบใคร เพื่อลดความเหลื่อมล้ำไม่เป็นธรรม ผู้ประกอบการด้าน supply side จะมีตลาดทางเลือกใหม่ผู้ประกอบการร้านค้าก็จะเชื่อมโยงนำสินค้าที่มีคุณภาพและราเหมาะสมมาจำหน่ายแก่ผู้บริโภคในชุมชน ผู้บริโภคในชุมชนสามารถเข้าถึงสินค้าและบริการที่มี

¹

รายงานคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจด้านการเกษตร ในคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ เรื่อง : แนวทางการขับเคลื่อนสู่เกษตรกรรมแบบก้าวหน้าด้วย Civil State Smile Shop

คุณภาพ ราคาเป็นธรรม โดยที่การแฟงปณิธานร้านค้าที่ผู้บริโภคเป็นเจ้าของนั้น คือ แนวคิดสหกรณ์นั่นเอง และจากทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นนั้น Civil State Smile Shop จึงตอบโจทย์ของคณะทำงานในการขับเคลื่อนการปรับกระบวนการทัศนสู่เกษตรกรแบบก้าวหน้า (Modern Farmer) ที่จะมีความเป็นผู้ประกอบการเกษตรอย่างสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐาน แนวคิดธุรกิจ และทักษะที่เกี่ยวข้องต่อไป ซึ่งจะเป็นการแก้ปัญหาเกษตรกรในระยะยาว สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต คือ เกษตรกรจะสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ไม่ต้องรอคอยความช่วยเหลือจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว มีทักษะการเป็นผู้ประกอบการ “คิดเก่ง ทำเป็นเห็นอนาคต” และสามารถเตรียมรับมือกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งจะเป็นการลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น นั่นก็คือ เกษตรกรเป็นเกษตรกรแบบก้าวหน้า

4.1.1 ความเป็นมา

การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมในบริบทโลกสำหรับห้วงเวลาศตวรรษที่ 21 นั้น คนในสังคมต้องเผชิญหน้ากับโอกาสและสิ่งท้าทายที่สำคัญ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตของประชาชนให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่ในชุมชนเมือง ความตระหนักในเรื่องความปลอดภัยทางด้านอาหาร และสุขภาพ ในขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมก็ส่งผลต่อรูปแบบการผลิต การค้า และการบริโภค ตลอดจนเงื่อนไข ข้อตกลงระหว่างประเทศ ก็ย่อมส่งผลกระทบต่อทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทยในมิติต่างๆ ทั้งสังคม เศรษฐกิจ การเมือง อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ในมิติทางด้านเศรษฐกิจ สำหรับประเทศไทยที่ต้องพึ่งพาการส่งออกเป็นหลัก แน่หนอนว่าไม่สามารถหลีกเลี่ยงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้ ซึ่งเศรษฐกิจโลกอยู่ในภาวะชะลอตัวอย่างต่อเนื่อง และ

ในช่วงเดือนเมษายน 2559 กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF)² ก็ได้ประกาศปรับลดคาดการณ์การขยายตัวของเศรษฐกิจโลกในปี 2559 มาอยู่ที่ร้อยละ 3.2 จากเดิมที่ประกาศในช่วงเดือนมกราคม 2559 อยู่ที่ร้อยละ 3.4 เช่นเดียวกับการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยก็ได้ถูกปรับลดเช่นเดียวกัน จากเดิมร้อยละ 3.2 (ม.ค. 59) มาอยู่ที่ร้อยละ 3.0 (เม.ย. 59) ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย อาทิ สหรัฐอเมริกา (ร้อยละ 2.4) ญี่ปุ่น (ร้อยละ 0.5) เป็นต้น ในทางตรงกันข้าม IMF กลับคาดการณ์ว่า เศรษฐกิจจีนจะมีการขยายตัวอยู่ที่ร้อยละ 6.5 (เม.ย. 59) จากเดิมร้อยละ 6.3 (ม.ค. 59) ซึ่งน่าจะเป็นผลมาจากปัจจัยบวกภายในประเทศที่ทางรัฐบาลจีนได้มีมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจในรูปแบบต่าง ๆ ประกอบกับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของรัฐบาลที่หันมามุ่งเน้นการบริโภคภายในประเทศเป็นหลัก

สำหรับประเทศไทยนั้น ต้องแบกรับความเสี่ยงที่ได้กล่าวไปแล้ว และปรับตัวเพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และเมื่อพิจารณาถึงสภาวะการส่งออกของไทยที่ต้องเผชิญกับราคาน้ำมันดิบที่ลดต่ำลง ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศโดยมูลค่าการส่งออกของไทยรวมในช่วงปี 2559 (ม.ค. – ธ.ค.) คิดเป็น 7,227,927.4 ล้านบาท หดตัวลงจากปี 2557 ถึงร้อยละ 1.16 ในส่วนมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรทั้งหมด ในช่วงปี 2559 (ม.ค. – ธ.ค.) คิดเป็น 679,918.1 ล้านบาท หดตัวลงจากปี 2557 ถึงร้อยละ 5.51³ ซึ่งแม้ประเทศไทย มีการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจหลัก และยังเป็นผู้ส่งออกสินค้าเกษตรสำคัญของโลก เช่น ข้าว ยางพารา และมันสำปะหลัง โดยเฉลี่ยแล้วผลิตผล

² World Economic Outlook, April 2016

³ ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร
สืบค้นที่ http://www.opsm.moc.go.th/infor/Export/stru๑/struct_export/report.asp

ทางการเกษตรของไทยกว่าร้อยละ 41 เป็นการผลิตเพื่อการส่งออก และจากข้อมูลสำมะโนการเกษตร 2556 ประเทศไทยมีเนื้อที่ถือครองทำการเกษตรประมาณ 114.6 ล้านไร่ มีผู้ถือครองทั้งสิ้น 5.9 ล้านราย คิดเป็นร้อยละ 25.9 ของครัวเรือนทั่วประเทศ และจากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ณ เดือนมิถุนายน 2556 ระบุว่า มีแรงงานอยู่ในภาคเกษตรจำนวน 16.593 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 43 ของแรงงานทั้งระบบ

นอกจากไทยจะได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจโลกแล้ว ข้อจำกัดของไทยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ไทยไม่มีการยกระดับการใช้เทคโนโลยีที่นำไปสู่การลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการตลาด จึงทำให้ต้องสูญเสียตลาดให้กับประเทศคู่แข่งทางการค้าไปในหลายผลิตภัณฑ์ เช่น กรณีข้าว ยางพารา และเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกษตรกรไทยต้องประสบปัญหาความยากจน มีหนี้สินครัวเรือน ด้วยเหตุนี้ แนวทางการปฏิรูปการเกษตรของไทยจึงมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาและสร้างสมรรถนะด้านการประกอบการแก่เกษตรกร เพื่อให้อาชีพเกษตรกร เป็นอาชีพที่มีรายได้ดี มีศักดิ์ศรี โดยการพัฒนาความรู้ทักษะในการใช้เทคโนโลยี การบริหารจัดการ การประกอบการและการเงิน เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันและต่อยอดไปสู่การเป็นผู้ประกอบการ (รายงานคณะกรรมการปฏิรูปการเกษตร อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การท่องเที่ยวและบริการ, 2558)

ทั้งนี้ แม้ว่าภาคเกษตรส่วนใหญ่สนับสนุนความมั่นคงทางอาหารและประเทศไทยเป็นประเทศส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารที่สำคัญของโลก แต่เป็นการส่งออกมากเพียงแค่นี้ในเชิงปริมาณ ในขณะที่สินค้ายังมีคุณภาพสินค้าไม่สูงนัก แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศกลับมีฐานะยากจน ปัญหาหนี้สิน และขาดที่ดินทำกิน ผลผลิตทางการเกษตรส่วนใหญ่ราคาตกต่ำขณะที่ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น

เรื่อย ๆ โดยที่เกษตรกรไม่สามารถต่อรองในเรื่องราคา ปัจจัยการผลิต และมักถูกเอารัดเอาเปรียบด้านราคา ทำให้เกษตรกรมีหนี้สินครัวเรือนสูง และส่วนใหญ่เป็นหนี้นอกระบบ ซึ่งจากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรปี 2556 พบว่า มีครัวเรือนที่เป็นหนี้ทั้งหมด 4.5 ล้านครัวเรือน โดยมีมูลหนี้ทั้งหมด 3.72 แสนล้านบาท คิดเป็นหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนละ 76,697 บาท และกว่า 1.96 ล้านครัวเรือนในภาคเกษตร มีรายได้เฉลี่ยน้อยกว่า 180,000 บาทต่อปี สอดรับกับข้อมูลของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่ระบุว่า รายได้ของชาวนาร้อยละ 69 นำไปใช้ในการชำระหนี้ ทำให้มีเงินไปจับจ่ายใช้สอยได้จำกัดและติดอยู่กับดักของหนี้ครัวเรือนซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไขด้วยการกำหนดนโยบายระยะยาว ไม่ใช่เพียงการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอีกต่อไป

รัฐบาลภายใต้การนำของฯพณฯพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้วางกรอบทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ ในห้วงเวลา 20 ปี ภายใต้ platform "ประเทศไทย 4.0" ซึ่งมุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีขีดความสามารถสูงเพื่อเป็นกำลังสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อสานต่อนโยบายการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประเทศ โดยเน้นไปที่กลุ่มเป้าหมายเกษตรกรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้กรอบการพัฒนา "ประเทศไทย 4.0" ดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับปัจจัยทั้งหลายที่ได้กล่าวถึงและสภาพเศรษฐกิจการเกษตรของประเทศ รวมทั้งชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรไทย ทำให้ตระหนักได้ว่า ภาคเกษตรกรรมไทยคงไม่สามารถพึ่งพาการส่งออกให้ขับเคลื่อนเพียงอย่างเดียวได้ จึงจำเป็นต้องมีการสร้างสมดุลของเศรษฐกิจ มุ่งเน้นการผลักดันเกษตรกรรมภายในให้เข้มแข็งและเติบโตด้วยตัวเองควบคู่กันไปกับการผลักดันการส่งออก

นำมาสู่การเสนอ "ตัวแบบธุรกิจการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" ซึ่งได้ผ่านการทดลองภายใต้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างภาคีภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในระหว่างปี พ.ศ. 2553-2558 และรู้จักกันในนามของ "Farmer Shop" ซึ่งผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่า "ตัวแบบธุรกิจ Farmer Shop" สามารถจุดประกายความคิดให้ผู้บริโภคหันมาใส่ใจอุดหนุนสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปที่มีคุณภาพ และอยากให้มีร้านดังกล่าวอยู่ในชุมชน จะได้เป็นลูกค้าประจำ อีกทั้งยังเปิดโอกาสแก่เกษตรกร สถาบันเกษตรกร ผู้ประกอบการ SMEs OTOPs มีโอกาสในการจำหน่ายสินค้าที่มีคุณภาพมากขึ้นและเสียค่าใช้จ่ายการตลาดต่ำกว่าที่ต้องจ่ายในอัตราร้อยละ 35 จากราคาขาย โดยมีข้อเสนอเชิงนโยบายและสาระณะในการขยายผล Farmer Shop ไปจัดตั้งและดำเนินงานในชุมชนเพื่อการยกระดับมูลค่าเพิ่มในกลุ่มสินค้าอาหารปลอดภัย ที่ผลิตโดยเกษตรกร สถาบันเกษตรกร SMEs และOTOPs ในขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างโอกาสทางเลือกในการพัฒนาสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการแก่ประชาชนตามนโยบายของรัฐบาลอีกด้วย (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2557) ในปัจจุบันมีการดำเนินการร้าน Farmer shop อยู่ที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ธัญบุรี และสหกรณ์การเกษตร 3 แห่ง

ผลการประชุมระดมความคิดของคณะทำงานขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจการเกษตรแบบก้าวหน้า (Modern Farming) ภายใต้คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจด้านการเกษตร สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศเห็นว่า ควรนำเสนอให้ใช้ “ร้านรอยยิ้มประชารัฐ (Civil State Smile Shop: C3S.)” เป็นส่วนหนึ่งสำหรับกลไกการปฏิรูปภาคการเกษตรไทย โดยพิจารณาเห็นว่า ร้านรอยยิ้มประชารัฐ จะทำหน้าที่เป็นกลไกในการพัฒนา

เศรษฐกิจชุมชนที่มีผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าของร้านทำหน้าที่ในการจัดหาสินค้าและบริการจากภาคีเครือข่ายผู้ผลิต (เกษตรกร สถาบันเกษตรกร SMEs OTOPs) มาจำหน่ายตามความต้องการของภาคีเครือข่ายผู้บริโภคที่อยู่ในชุมชน (คอนโดมิเนียม หมู่บ้าน หน่วยงาน สถานศึกษา สหกรณ์) ภายใต้กระบวนการบริหารจัดการธุรกิจอย่างเป็นมืออาชีพ จะนำไปสู่การเชื่อมโยงโซ่คุณค่าและการยกระดับมูลค่าเพิ่มแก่สินค้าเกษตรไทย และการสานต่อนโยบายการส่งเสริมตลาดภายในประเทศของรัฐบาล

อาจกล่าวได้ว่า ร้านรอยยิ้มประชารัฐ (Civil State Smile Shop: C3S) เป็นการบูรณาการ "การจัดการโซ่คุณค่า" "หลักการสหกรณ์" และ "แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า" มาใช้ในการบริหารจัดการธุรกิจอย่างเป็นมืออาชีพ ซึ่งจะก่อให้เกิดรูปแบบการพัฒนาช่องทางการจำหน่ายสินค้าเกษตรแนวใหม่ การสร้างมูลค่าเพิ่มแก่สินค้าเกษตรแปรรูป การเพิ่มสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการโดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และที่สำคัญ คือ กลไกร้านรอยยิ้มประชารัฐจะช่วยกระตุ้นให้เกิดอุปสงค์ในสินค้าที่ผลิตโดยเกษตรกร สถาบันเกษตรกร SMEs OTOPs ซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การปฏิรูปภาคการเกษตรไทยดังที่คาดหวัง

4.1.2 สภาพปัญหาและข้อวิเคราะห์

1) เกษตรกรไทยยังมีศักยภาพในการประกอบอาชีพต่ำกว่าที่ควรจะเป็น เกษตรกรที่ยังอยู่ในระบบส่วนใหญ่ไม่มีสมรรถนะที่ดี หรือมีความอ่อนด้อยทางข้อมูล ความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยี การบริหารจัดการ การประกอบการ การเงินและการตลาด ตลอดจนการเข้าถึงและวิเคราะห์ข้อมูลตลาดและปัจจัยระหว่างประเทศ

2) เกษตรกรไทยขาดความมั่นคงในอาชีพและสวัสดิการพื้นฐานเพื่อความเป็นอยู่ที่ดี มีศักดิ์ศรีสมความเป็นมนุษย์ เกษตรกรส่วนมากมีฐานะยากจน ไม่มีความแน่นอนในอาชีพ และส่วนใหญ่มีหนี้สินจำนวนมาก ชีวิตความเป็นอยู่ยังไม่ดีเท่าที่ควร ขาดระบบสวัสดิการมารองรับ

3) สถาบันเกษตรกร องค์ความรู้และการบริหารจัดการไม่เข้มแข็ง ไม่มีการพัฒนาสถาบันเกษตรกร การจัดการสหกรณ์ วิสาหกิจชุมชนต่างๆ ในระดับชุมชนที่ดีและพอเพียง

4) โครงสร้างพื้นฐาน ปัจจัยที่อำนวยความสะดวกและการวิจัยพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ ทางเกษตรไม่เอื้ออำนวย ขาดระบบโครงสร้างพื้นฐาน ปัจจัยอำนวยความสะดวก การวิจัยพัฒนา และนวัตกรรมทางด้านเกษตรกรรมที่เพียงพอในการที่จะสนับสนุนให้ภาคเกษตรมีความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้นและมีความยั่งยืน

5) การแก้ไขปัญหาพื้นฐานของรัฐไม่ต่อเนื่องและมีปัญหาการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ไม่มีการบูรณาการกลไกการบริหารจัดการด้านการเกษตรและการแปรรูปสินค้า ตลอดจนกลไกทางด้านเครือข่ายการผลิต/การตลาด

6) ขาดการเตรียมการและปรับตัวต่อสิ่งที่จะมีผลต่อเกษตรกรรมในอนาคต อนาคตของภาคเกษตรกรรมไทยยังมีความไม่แน่นอน อันเนื่องมาจากการที่ประเทศไทยยังขาดการเตรียมการและปรับตัวต่อสิ่งที่จะมีผลต่อเกษตรกรรมในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นความเสี่ยงโทรมของทรัพยากรดินและน้ำ การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศของโลก (Climate Change) ความมั่นคงและปลอดภัยทางอาหาร ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเกิดผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรมของไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

4.1.3 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อส่งเสริมทักษะการประกอบการมืออาชีพแก่ผู้สนใจผ่านการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงด้วยการเป็นเจ้าของร้านค้ารอยยิ้มประชารัฐ
- 2) เพื่อส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสินค้าเกษตรผ่านกลไกการเชื่อมโยงโซ่คุณค่าในระบบธุรกิจ ร้านค้ารอยยิ้มประชารัฐ
- 3) เพื่อกระตุ้นอุปสงค์การบริโภคผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปแก่กลุ่มผู้บริโภคในชุมชนผ่านกลไกร้านค้ารอยยิ้มประชารัฐ

4.1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) การแก้ไขปัญหาด้านการตลาดของภาคการเกษตรไทยในรูปแบบใหม่ ภายใต้แบรนด์ร้านรอยยิ้มประชารัฐ (Civil State Smile Shop)
- 2) ก่อเกิดเป็นระบบธุรกิจที่มีการเชื่อมโยงเครือข่ายด้านอุปทาน (ผู้ผลิต) และเครือข่ายด้านอุปสงค์ (ผู้บริโภค) ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสทางการตลาดแนวทางใหม่สำหรับสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูป
- 3) กลไกของร้านรอยยิ้มประชารัฐที่มีการบริหารจัดการที่ดีตามแนวคิดธุรกิจ จะช่วยปลูกจิตสำนึก และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภคของคนในชุมชนที่เป็นที่ตั้งของร้าน ให้หันมาอุดหนุนสินค้าของเกษตรกรไทย ตามนโยบายลดการพึ่งพาการส่งออกของรัฐบาล

4.2 วิธีการปฏิรูป

4.2.1 กรอบแนวคิดของร้าน Civil State Smile Shop

- 1) แนวคิดธุรกิจของร้านรอยยิ้มประชารัฐ คือ เป็นรูปแบบของร้านค้าที่มุ่งสร้างระบบธุรกิจภายใต้แนวคิด "ร้านค้าปลีกที่ผู้ผลิตและผู้บริโภคเป็นเจ้าของร่วมกัน" ที่จำหน่ายสินค้าประเภทอาหาร สินค้าอุปโภค และของใช้ใน

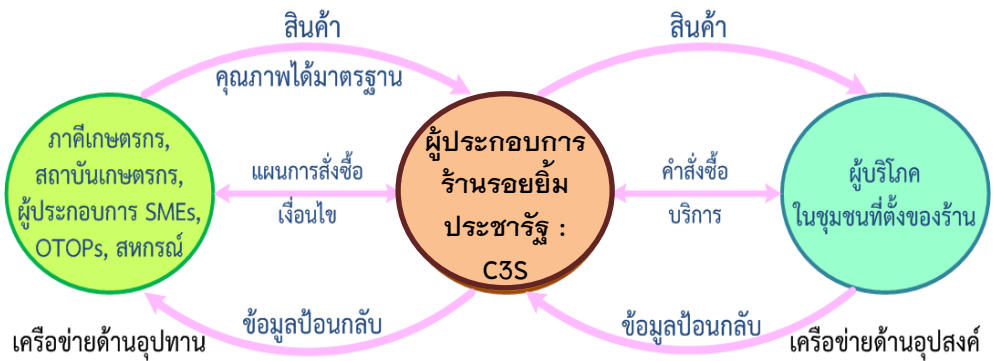
ชีวิตประจำวันเพื่อให้บริการแก่ชุมชน มีนโยบายอย่างชัดเจนที่จะนำสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ของเกษตรกร สถาบันเกษตรกร สหกรณ์ SMEs OTOPs ที่มีคุณภาพมาตรฐาน เข้ามาวางจำหน่ายในร้านฯ โดยใช้แบรนด์ร้านรอยยิ้มประชารัฐช่วยสร้างอุปสงค์ด้านผู้บริโภคให้กว้างขวางขึ้น

2) เจตนารมณ์ เพื่อสร้างสรรค์ระบบธุรกิจทางเลือกโดยผู้ประกอบการยุคใหม่ที่มีความสามารถในการสร้างฐานลูกค้าประจำในชุมชน ให้หันมาสนใจอุดหนุนสินค้าที่มีคุณภาพและผลิตโดยเกษตรกร สถาบันเกษตรกร สหกรณ์ SMEs OTOPs อันจะนำไปสู่การยกระดับมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์เกษตรของไทยตามนโยบายรัฐ

3) การวางแผนธุรกิจ การออกแบบระบบธุรกิจร้านฯ โดยการสร้างโซ่คุณค่า (Value Chain) ด้วยการเชื่อมโยงธุรกิจกับภาคีพันธมิตรธุรกิจเพื่อนำสินค้าจากเครือข่ายผู้ผลิตมาจำหน่ายตามความต้องการของผู้บริโภค (ที่เป็นลูกค้าประจำ)

4) นวัตกรรมของ Civil State Smile Shop มีทั้ง 4 รูปแบบ คือ Process Innovation (การสร้างสรรค์กระบวนการใหม่) Product Innovation (การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่) Service Innovation (การสร้างสรรค์บริการรูปแบบใหม่) Business Model Innovation (การสร้างสรรค์ธุรกิจรูปแบบใหม่)

5) ระบบธุรกิจ จะก่อให้เกิดกระบวนการเชื่อมโยงธุรกิจกับภาคีเครือข่ายทั้งต้นทาง กลางทางและปลายทาง โดยที่เกษตรกร สถาบันเกษตรกร และผู้ประกอบการรายย่อย จะอยู่ในฐานะภาคีเครือข่ายด้านอุปทาน เป็นผู้ส่งมอบสินค้าตามแผนธุรกิจร่วมกับผู้ประกอบการร้านฯ โดยสินค้าที่นำมาขายนั้นจะต้องมีคุณภาพมาตรฐานและสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ ในขณะที่ผู้ประกอบการร้านรอยยิ้มประชารัฐจะทำหน้าที่ในฐานะผู้ประกอบการร้านฯ ทำหน้าที่ในการบริหาร

รูปที่ 5 ระบบธุรกิจร้านรอยยิ้มพระราชรัฐ

จัดการอย่างมืออาชีพ ประกอบด้วย การวางแผนการตลาด การจัดการด้านโลจิสติกส์ การจัดการสินค้าคงคลัง การจัดทำบัญชี และสร้างความพึงพอใจแก่ผู้บริโภค ซึ่งเป็นภาคีเครือข่ายด้านอุปสงค์ ซึ่งในที่สุดจะเข้ามาเป็นสมาชิกประจำของร้านฯ และได้รับการจัดสรรเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนซื้อ (Patronage refund) (รูปที่ 5)

หากพิจารณาเปรียบเทียบกับแนวคิดการดำเนินธุรกิจในภาพรวมของร้านรอยยิ้มพระราชรัฐกับธุรกิจที่มีความคล้ายคลึงกัน อาทิเช่น สหกรณ์ร้านค้า ร้านสะดวกซื้อ และร้านมินิมาร์ทต่าง ๆ โดยอาศัยแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) (ตารางที่ 3) จะเห็นได้ว่า สินค้า (Products) ที่วางจำหน่ายภายในร้านรอยยิ้มพระราชรัฐ จะเน้นไปที่สินค้าที่ผลิตโดยเกษตรกร สถาบันเกษตรกร และผู้ประกอบการ SMEs OTOPs มากกว่ารูปแบบร้านอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม เมื่อคำนึงถึงแนวคิด One Stop Shopping ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภค จึงจะมีการนำสินค้าอื่นที่เป็นไปตามความต้องการของภาคีผู้บริโภคมาวางจำหน่ายในร้านฯ ด้วย ในส่วนของการตั้งราคา (Price) นั้น จะมีการยึดหลักแนวคิดระบบการค้าที่เป็นธรรมทั้งแก่ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และผู้บริโภค ด้านสถานที่ตั้ง (Place) ของร้านฯ จะขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าของร้านโดยอาจจัดตั้งขึ้นใน

ชุมชน สถานศึกษาหรือสหกรณ์ก็ได้ ด้านการส่งเสริมการขาย (Promotion) ร้าน รอยยิ้มประจักษ์รัฐจะใช้ระบบสมาชิกเพื่อให้สิทธิพิเศษตามเงื่อนไขและข้อตกลงทั้งใน ส่วนของภาคีเครือข่ายผู้ผลิตและภาคีเครือข่ายผู้บริโภค ซึ่งประยุกต์จากหลักการ สหกรณ์

4.2.2 ขั้นตอนการดำเนินงานของร้าน Civil State Smile Shop

1) การสร้างเครือข่ายอุปทานสำหรับสินค้าเกษตรแปรรูป 3 หมวด ได้แก่ ประเภทอาหาร ประเภทสินค้าอุปโภค และประเภทของใช้ ของที่ระลึก โดยผ่านกิจกรรมการจัดเวทีสร้างความเข้าใจเพื่อค้นหาผู้ประกอบการรายย่อยและผู้ผลิตที่เห็นในแนวทางระบบคุณค่าและการค้าที่เป็นธรรม ตลอดจนการเชื่อมโยง บุคคลเหล่านั้นเป็นเครือข่ายพันธมิตรธุรกิจ และเข้าสู่เวทีการคัดสรรสินค้า

2) การจัดเวทีให้ความรู้เพื่อพัฒนาสินค้าและบรรจุภัณฑ์ให้ได้ คุณภาพมาตรฐาน

3) การบริหารจัดการโซ่อุปทานที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วม โครงการผ่านกลไกศูนย์เรียนรู้ Civil State Smile Shop เพื่อวางระบบการสั่งซื้อ การจัดส่งสินค้า การวางบิล และการตรวจสอบย้อนกลับสินค้าให้เป็นไปตาม เงื่อนไขที่กำหนด

4) จำหน่ายสินค้าแก่ผู้บริโภค การบริหารจัดการร้านค้าปลีก ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ การวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล ประกอบไปด้วยกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่

- การวางแผนทิศทางทางการดำเนินงาน Civil State Smile Shop
- การกำหนดสถานที่ตั้ง และการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมเพื่อกำหนดแผนธุรกิจให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายผู้บริโภค
- การตกแต่งร้านและการจัดวางสินค้า

- การจัดหมวดหมู่(ประเภท)และรายการสินค้าเพื่อจำหน่าย
- การจัดซื้อ
- การกำหนดราคา
- การจัดจำหน่ายผ่านช่องทางการตลาดต่าง ๆ เช่น การจำหน่ายหน้าร้าน การจำหน่ายผ่านแคตตาล็อก การขายตรง (Direct Marketing)
- การจัดกาารสินค้าคงคลัง
- การบัญชีและการควบคุม
- การรายงานผลการดำเนินงาน

5) การสร้างแบรนด์ Civil State Smile Shop การจัดตั้งและดำเนินโครงการตัวแบบ Civil State Smile Shop เป็นเรื่องของการสร้างสรรค์ระบบธุรกิจเชิงคุณค่า โดยเน้นให้ผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มเป้าหมายจดจำแบรนด์ รู้สึกผูกพันเห็นคุณค่าและอุดหนุนสินค้าอย่างต่อเนื่อง ด้วยการจัด บุชส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์ ฯลฯ โดยมุ่งให้คนในสังคมตระหนักในคุณค่า "สินค้ามีคุณภาพ ราคาเป็นธรรม"

4.2.3 ความแตกต่างของ Civil State Smile Shop และร้านค้าประเภทอื่น

ตารางที่ 3: การเปรียบเทียบความแตกต่างในแนวคิดการดำเนินธุรกิจระหว่างร้านรอยยิ้มประชารัฐและธุรกิจรูปแบบอื่น

รายละเอียด	ร้านรอยยิ้ม พระราชรัฐ C3S	สหกรณ์ร้านค้า	ร้านสะดวกซื้อ	ร้านขายสินค้า OTOP
สินค้า (Products)	เน้นจำหน่ายสินค้า เกษตรและสินค้า เกษตรแปรรูปที่ผลิต โดยเกษตรกร, สถาบัน เกษตรกร, SMEs, OTOs, สหกรณ์ที่เป็นไปตาม ความต้องการของภาคี ผู้บริโภคในชุมชน	เป็นสินค้าบริโภค อุปโภคทั่วไป ที่ซื้อ จัดหามาจากร้าน ขายส่งและ จำหน่ายแก่สมาชิก และผู้บริโภคทั่วไป	เป็นสินค้าบริโภค อุปโภคทั่วไป ทั้งนี้ จะถูกกำหนดมาจาก เจ้าของเฟรนไชส์หรือ ถูกกำหนดมาจาก ความต้องการของ คนในสังคมใน ช่วงเวลานั้น ๆ	เน้นไปที่สินค้าที่มี การผลิตและ จำหน่ายในท้องถิ่น ทั่วประเทศ
ราคา (Price)	ตั้งราคาที่เหมาะสม ตามแนวคิด Fair Trade ทั้งแก่ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และ ผู้บริโภค	ราคาเป็นไปตาม ต้นทุนการจัดหา และขายในราคา ตลาด	ตั้งราคาโดยมุ่งหวัง เพียงแค่กำไรสูงสุด	ตั้งราคาตามที่ เหมาะสม
สถานที่ จำหน่าย (Place)	จัดตั้งในชุมชนที่ ผู้ประกอบการร้าน พิจารณาถึง ความเป็นไปได้ ความคุ้มค่าในการ ลงทุนและความยั่งยืน	ตามความ เหมาะสม	ส่วนใหญ่จะตั้ง กระจุกตัวอยู่เพียง ในตัวเมืองเท่านั้น	สินค้า OTOP ของไทย ไม่ได้จำกัดเฉพาะ สินค้าที่เป็นอัต ลักษณ์ของท้องถิ่น นั้น ๆ สามารถหาได้ ในทุกแห่ง
โปรโมชั่น (Promotion)	ใช้ระบบสมาชิกเพื่อ กำหนดเงื่อนไขใน สิทธิพิเศษ ทั้งด้าน ภาคีผู้ผลิตและ ผู้บริโภค	ใช้ระบบสมาชิก เพื่อให้สิทธิพิเศษ ต่างๆ แก่สมาชิกทั้ง ในส่วนของผู้ผลิต และผู้บริโภค	ส่วนใหญ่จะใช้ ระบบสมาชิก เพื่อให้สิทธิพิเศษ ต่าง ๆ แก่ผู้บริโภค เฉพาะที่เป็นสมาชิก	ไม่มีการจัด รายการส่งเสริม การขายมากเท่าใด นัก

4.2.4 กรอบแนวทางเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐกิจร้านรอยยิ้ม

ประชาชนรัฐ

ภายใต้แนวคิดการดำเนินธุรกิจร้านรอยยิ้มประชาชนรัฐดังกล่าวข้างต้นจึงได้กำหนดกรอบแนวทางเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญไว้ ๓ ประการดังนี้

1) ยุทธศาสตร์การพัฒนสมรรถนะแก่ผู้ประกอบการ

ยุทธศาสตร์การพัฒนสมรรถนะแก่ผู้ประกอบการจะมุ่งเน้นการบ่มเพาะความรู้ และทักษะแก่ผู้ประกอบการใหม่ (Startup) และผู้ประกอบการที่สนใจจัดตั้งและดำเนินการร้านรอยยิ้มประชาชนรัฐ ประกอบด้วย

- การสนับสนุนปัจจัยที่เอื้อต่อการประกอบธุรกิจร้านรอยยิ้มประชาชนรัฐ ทั้งด้านแหล่งข้อมูล แหล่งเงินทุน และระบบการบริหารจัดการอุปสงค์และอุปทาน การเงินการบัญชี การเพิ่มประสิทธิภาพการประกอบธุรกิจรวมถึงการให้บริการทดสอบสินค้าให้กับผู้ประกอบการ

- การสร้างระบบและกลไกการพัฒนสมรรถนะแก่ผู้ประกอบการอย่างเป็นมืออาชีพ และผู้ประกอบการที่เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับผู้ที่สนใจอื่น ๆ ที่มีความสนใจที่จะเข้ามาดำเนินธุรกิจร้านรอยยิ้มประชาชนรัฐต่อไปในอนาคต ประกอบด้วย การจัดตั้งและดำเนินการศูนย์เรียนรู้ ทีมพี่เลี้ยง เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำด้านการบริหารจัดการและให้ความรู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาและสร้างผู้ประกอบการใหม่ให้ได้รับความรู้ในการดำเนินธุรกิจรอบด้านจนสามารถจัดตั้งธุรกิจได้รวมทั้งสามารถเขียนแผนธุรกิจของตัวเองและเสนอให้กับสถาบันการเงินสำหรับการขอรับเงินทุนสนับสนุน

- การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันแก่ผู้ประกอบการร้านรอยยิ้มประชาชนรัฐ โดยการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพ และการนำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการประกอบ

ธุรกิจร้านรอยยิ้มประชารัฐ ซึ่งจะสามารถยกระดับความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการได้ต่อไปในอนาคต

2) ยุทธศาสตร์การสนับสนุนการเชื่อมโยงธุรกิจ

ยุทธศาสตร์การสนับสนุนการเชื่อมโยงธุรกิจ จะเกี่ยวข้องกับ การสนับสนุนกิจกรรมของภาคีที่เกี่ยวข้องในระบบธุรกิจร้านรอยยิ้มประชารัฐ ประกอบด้วย

- การสนับสนุนการเชื่อมโยงธุรกิจกับภาคีเครือข่ายด้านอุปทาน ได้แก่ เกษตรกร สถาบันเกษตรกร ผู้ประกอบการ SMEs OTOPs เพื่อเปิดโอกาสให้มีการคัดสรรสินค้าที่มีคุณภาพ เข้าสู่ระบบจัดหาของร้านอย่างกว้างขวาง

- การกระตุ้นและสร้างการรับรู้ของผู้บริโภคที่มีต่อตัวแบบธุรกิจร้านรอยยิ้มประชารัฐในฐานะการเป็นกลไกการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนการพึ่งพาและร่วมมือกัน

- การสร้างกลไกการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนให้เกิดการเชื่อมโยงใช้คุณค่าในระบบธุรกิจร้านรอยยิ้มประชารัฐ

- การสร้างกลไกการติดตามกำกับมาตรฐานสินค้าที่วางจำหน่ายในร้านรอยยิ้มประชารัฐ เพื่อประโยชน์ที่มีต่อสุขอนามัยสำหรับภาคีผู้บริโภคและการรักษาภาพลักษณ์ของ House Brand ร้านรอยยิ้มประชารัฐให้เป็นที่ประจักษ์ในสายตาของผู้บริโภค

- การนำพาผู้ประกอบการไปศึกษาดูงานและการจับคู่ธุรกิจกับนักลงทุนเพื่อนบ้านเพื่อการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจและต่อยอดธุรกิจร้านรอยยิ้มประชารัฐต่อไป

3) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมให้ร้านรอยยิ้มประชารัฐเป็นกลไกการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า

ยุทธศาสตร์การส่งเสริมร้านรอยยิ้มประชารัฐเป็นกลไกการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง และน้อมนำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าประกอบด้วย

- การสร้าง House Brand ร้านรอยยิ้มประชารัฐให้เป็นที่เชื่อมั่นไว้วางใจและหันมาเป็นลูกค้าประจำ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนพึ่งพาและร่วมมือกันตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้หลักการร่วมซื้อและร่วมมือในการจัดหาสินค้ามีคุณภาพในราคายุติธรรมมาบริโภคในครัวเรือน ซึ่งจะช่วยลดข้อจำกัดและเปิดโอกาสให้กับสินค้าเกษตรของไทยได้เข้าถึงตลาดและผู้บริโภคได้มากขึ้น

- การสร้างคลัสเตอร์ร้านรอยยิ้มประชารัฐ ให้มีจำนวนมากขึ้นเพื่อนำไปสู่การลดต้นทุนต่อหน่วยในการจัดหาสินค้าและบริการ ตลอดจนการเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินธุรกิจของร้านฯ

ทั้งนี้ การดำเนินยุทธศาสตร์ทั้งสามด้านนั้นจำเป็นต้องดำเนินไปพร้อม ๆ กันโดยมีองค์กรเจ้าภาพทำหน้าที่ประสานงานเพื่อบูรณาการการทำงานร่วมกันในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจร้านรอยยิ้มประชารัฐให้สามารถเติบโต เพื่อให้เป็นทางเลือกหนึ่งในการเพิ่มโอกาสการตลาดสำหรับสินค้าของภาคเกษตรไทย (รูปที่ 6)

รูปที่ 6 กรอบแนวทางเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบธุรกิจร้านรอยยิ้มประชารัฐ

4.3 ข้อเสนอแนะในการปฏิรูปเกษตรไทยดำเนินงานด้วย Civil State Smile Shop ดังนี้

4.3.1 การกำหนดเจ้าภาพในการเตรียมการสำหรับกลไกและระบบสนับสนุนการส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาร้านรอยยิ้มประชารัฐ (Civil State Smile Shop: C3S)

จากแนวคิดและกรอบแนวทางเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนาร้านรอยยิ้มประชารัฐดังกล่าวข้างต้น จำเป็นต้องมีการปฏิรูปและวางแผนการทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาระบบและกลไกสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาร้านรอยยิ้มประชารัฐ และขยายผลขับเคลื่อนในลักษณะของคลัสเตอร์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ และการสร้างเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงควรให้มีการแต่งตั้ง steering committee เพื่อทำหน้าที่เป็นองค์กรเจ้าภาพรับผิดชอบในการผลักดันเชิงนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ ตลอดจนการติดตามการขับเคลื่อนการพัฒนาตาม

กรอบแนวคิด และแนวทางเชิงยุทธศาสตร์ สำหรับการบรรลุเป้าหมายโดยมีภารกิจสำคัญดังนี้

1) การประสานภาคีสถาบันการเงินที่มีภารกิจเกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนากลไกและระบบสนับสนุนด้านการเงินสำหรับผู้ประกอบการรายใหม่ ในเบื้องต้นอาจเป็นธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) หรือสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)

2) การประสานภาคีหน่วยงานรัฐที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการจัดตั้งร้านค้าในเบื้องต้น ได้แก่ สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) (มีแผนงาน) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (มีแผนงาน) กรมส่งเสริมสหกรณ์ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงศึกษาธิการ หรือองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น

3) การประสานภาคีสถาบันการศึกษา และองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญในการพัฒนากลไกและระบบการสร้างสมรรถนะผู้ประกอบการร้านร่อยยิ้มประจํารัฐ ให้เป็นมืออาชีพ

4) การวางกลไกการติดตามประเมินผลและรายงาน ตลอดจนการยกระดับการขับเคลื่อนการพัฒนาฯ สำหรับการบรรลุเป้าหมายภายในห้วงเวลาที่กำหนด

4.3.2 แนวทางการส่งเสริมการจัดตั้งและดำเนินงานร้านร่อยยิ้มประจํารัฐ

ข้อเสนอสำหรับแนวทางการดำเนินการมีดังต่อไปนี้

1) การส่งเสริมการจัดตั้งและดำเนินงานร้านต้นแบบ ตามแผนการดำเนินงานของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี

ราชมงคลัญบุรี และสหกรณ์การเกษตร (บางแห่ง) เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ต้นแบบแก่ผู้ประกอบการรายใหม่

2) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแก่หน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้อง เพื่อเผยแพร่แนวคิด และวางแผนการส่งเสริมการจัดตั้งและดำเนินงานร้านรอยยิ้มประชารัฐภายใต้ภารกิจ Steering Committee และขับเคลื่อนภายใต้ Platform C3S⁴

3) การออกแบบสำหรับระบบโลจิสติกส์ของกลุ่มคัลสเตอร์ร้านรอยยิ้มประชารัฐ เพื่อการลดต้นทุนต่อหน่วยธุรกิจและการเชื่อมโยงธุรกิจในด้านการจัดหาสินค้าจากเครือข่ายด้านอุปทานโดยใช้แนวทางการสร้างเครือข่าย

4) การสนับสนุนการจัดตั้งและดำเนินงานร้านรอยยิ้มประชารัฐให้เป็นไปตามแผนส่งเสริมผู้ประกอบการใหม่ของหน่วยงานภาคี โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าในการลงทุน

5) การสร้างสื่อประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้มีการเผยแพร่แนวคิดและแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดตั้งและดำเนินงานร้านรอยยิ้มประชารัฐอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่การสร้างค่านิยมใหม่ในหมู่ผู้บริโภค

4.3.3 การสนับสนุนการเชื่อมโยงธุรกิจ และการยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรแก่ภาคีเครือข่ายด้านอุปทาน

แนวทางการดำเนินการเป็นไปเพื่อลดข้อจำกัด ในการจัดส่งสินค้าของภาคีผู้ประกอบการให้ทันเวลาและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพควบคู่ไปกับการยกระดับมาตรฐานคุณภาพสินค้า ให้ตรงตามความต้องการของตลาดเป้าหมายผู้บริโภคในชุมชน (เมือง) โดยมีข้อเสนอดังต่อไปนี้

⁴ Platform จะถูกออกแบบภายใต้แนวคิดธุรกิจ C3S และมีกลไกการเผยแพร่แก่ผู้สนใจภายใต้ทีมงานที่มีความเชี่ยวชาญและเข้าใจในแนวคิดธุรกิจดังกล่าว

1) การสนับสนุนการขับเคลื่อนในรูปแบบของขบวนการร้านรอยยิ้มประชารัฐ (Civil State Smile Shop Movement) เพื่อก่อให้เกิดเป็นขบวนการทางสังคมที่มุ่งให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่มุ่งให้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง

2) การสนับสนุนการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรแปรรูปเพื่อให้เป็นสินค้าจำหน่ายภายใต้ House Brand ร้านรอยยิ้มประชารัฐ

3) การส่งเสริมภาคีด้านอุปทานในการพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในชุมชนอื่นจะนำไปสู่การยกระดับมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์แปรรูปเกษตร

4) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในการกระจายสินค้า ในระยะแรกจะดำเนินการสร้างเครือข่ายพันธมิตรกับผู้ประกอบการด้านระบบโปรแกรมสำเร็จรูป ระบบขนส่ง และกระจายสินค้า เพื่อการขยายผลการขับเคลื่อนการพัฒนาในอนาคต

4.4 หน่วยงานที่รับผิดชอบ

สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.)

4.5 สรุป

"ร้านรอยยิ้มประชารัฐ" หรือ Civil State Smile Shop: C3S เป็นนวัตกรรมระบบธุรกิจที่สามารถนำไปใช้เป็นกลไกการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่เป็นที่ตั้งร้าน โดยกลไกในระบบธุรกิจของร้านฯ มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับตัวละคร 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ผู้ประกอบการร้านฯ หมายถึง ผู้สนใจจัดตั้งและดำเนินงานในฐานะเจ้าของร้าน ซึ่งอาจเป็นผู้ประกอบการรายใหม่ (Startup) สหกรณ์ สถาบันการศึกษา หน่วยงาน และเป็นไปด้วยความสมัครใจ 2) ภาคีด้าน

อุปทาน ได้แก่ เกษตรกร สหกรณ์ สถาบันเกษตรกร ผู้ประกอบการ SMEs OTOPs ที่เข้ามามีส่วนร่วมเป็นภาคีเครือข่ายธุรกิจของร้านฯ 3) ภาคีเครือข่ายผู้บริโภค ซึ่งภายหลังอาจปรับเปลี่ยนเป็นสมาชิกร้านฯ เพื่อได้รับเอกสิทธิ์หรือสิทธิพิเศษตามเงื่อนไข และข้อตกลงระหว่างกัน

อาจกล่าวได้ว่า ระบบธุรกิจของร้านรอยยิ้มประชารัฐ เป็นการประยุกต์นำเอาแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักการสหกรณ์และการเชื่อมโยงโซ่คุณค่าเพื่อการยกระดับมูลค่าเพิ่มมาใช้ โดยคาดหวังว่า ร้านค้ารอยยิ้มชุมชน จะทำหน้าที่เป็นกลไกในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่เป็นที่ตั้งของร้านฯ ในขณะเดียวกัน ขบวนการร้านรอยยิ้มประชารัฐ (การขับเคลื่อนระบบธุรกิจของคลังเตอร์ร้านรอยยิ้มประชารัฐบนหลักการพึ่งพาและร่วมมือกันตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า) จะนำไปสู่การเชื่อมโยงธุรกิจเกิดเป็นโซ่คุณค่านำสินค้าจากแหล่งผลิตมาจำหน่ายแก่ผู้บริโภคในชุมชนต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง โดยมีกลไกประชารัฐคอยให้การส่งเสริมสนับสนุนอย่างมีแบบแผนตามแนวคิดธุรกิจและกรอบแนวทางเชิงยุทธศาสตร์ดังที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งแนวทางดังกล่าวย่อมจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายในการปฏิรูปการเกษตรไทย และปรากฏการณ์ที่คาดหวัง นั่นคือ เกษตรกรไทยมีศักดิ์ศรี มีโอกาสเข้าถึงตลาดและผู้บริโภคตามที่ทุกคนคาดหวัง

5. การวิเคราะห์ช่องว่างเชิงนโยบายและข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์พัฒนาการเกษตร 20 ปี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (พ.ศ. 2560–2579)

ภายหลังที่รัฐบาล (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) ได้รับข้อเสนอของสปท. เพื่อนำไปสู่นโยบายและการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการเกษตร 20

ปี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (พ.ศ. 2560–2579) รูปที่ 7 ที่มกลยุทธ์จึงได้วิเคราะห์ช่องว่างเชิงนโยบายเพื่อจัดทำข้อเสนอสำหรับการปิดช่องว่างเชิงนโยบายภายใต้แผนฯ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

รูปที่ 7 ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579)

ปรับปรุงข้อมูลจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2559

เนื้อหาสาระสำหรับการวิเคราะห์ช่องว่างเชิงนโยบายของยุทธศาสตร์การพัฒนาการเกษตร 20 ปี ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (พ.ศ. 2560 – 2579) และข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ทั้ง 5 ยุทธศาสตร์ มีรายละเอียดในกรอบที่ 1 – 5

กรอบที่ 1

การวิเคราะห์ช่องว่างเชิงนโยบายสำหรับยุทธศาสตร์ที่ 1

ยุทธศาสตร์ที่ 1: การสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร

เป้าหมาย : 1) รายได้เฉลี่ย 390,000 บาท/คน

2) เกษตรกรทุกคนเป็น Smart Farmer

3) สถาบันเกษตรกรทั้งหมดมีความเข้มแข็งในระดับมาตรฐานมีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 3 ต่อปี

แนวทางพัฒนา :

1) สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร Smart Farmer, Smart Group, Smart Enterprise

2) เสริมสร้างความภาคภูมิใจและความมั่นคงในอาชีพเกษตรกรรม

3) บริหารจัดการแรงงานภาคเกษตรโดยนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้

โอกาสที่ท้าทาย : (Challenges)

1. นโยบายรัฐ มุ่งเน้นที่เป้าหมายตัวชี้วัดการยกระดับรายได้เกษตรกรรายบุคคล
2. นโยบายรัฐ มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะเกษตรกรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่
3. มีแผนงานพัฒนาศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต 882 ศูนย์
4. มีแผนการสร้าง Smart Farmers 2.5 ล้านราย
5. มีแผนงานพัฒนาและส่งเสริมเครือข่ายเกษตรกร และสถาบันเกษตรกร 2.5 แสนราย
6. มุ่งเน้นการพัฒนาการเกษตรด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ฯลฯ

ช่องว่างเชิงนโยบาย : (GAPs)

1. ยังขาดชุดความรู้และ platform ของการยกระดับรายได้เกษตรกรที่ก้าวข้ามข้อจำกัดที่มาจากปัญหาเชิงโครงสร้างและสภาพเศรษฐกิจ สังคม ภายได้กระบวนการทัศน์ใหม่
2. ความเข้าใจเรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องยังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และไม่ชัดเจน โดยเฉพาะ Officers)
3. แผนงานการสร้าง Smart Farmer ยังไม่ครอบคลุมมิติทักษะการเป็นผู้ประกอบการภายใต้กระบวนการทัศน์ใหม่และมักเป็นการริเริ่มจากภายนอก
4. แผนงานพัฒนาส่งเสริมเครือข่ายเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร ยังขาดการวางแผน

ข้อเสนอสำหรับการปิดช่องว่างเชิงนโยบาย ในยุทธศาสตร์ที่ 1 :

1. ควรกำหนดให้มี **โครงการนำร่อง** ตามแผนงานการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ เพื่อติดตาม วิเคราะห์ ถอดบทเรียน และให้มีข้อมูลป้อนกลับ เพื่อปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์ สู่เป้าหมายตามความคาดหวัง
2. ชูความรู้/นวัตกรรม ภายใต้ชุดโครงการฯ The DC&F ที่ควรนำไปใช้ประโยชน์ ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ได้แก่
 - ศูนย์เรียนรู้มีชีวิต สามพรานโมเดล ดิจิทัลโมเดล
 - กรอบการพัฒนาระบบส่งเสริมการเรียนรู้ 8 ขั้นตอน (Platform of Strategic Framework to Develop Learning System)
 - กรอบแนวทางการพัฒนาใช้คุณค่าเพื่อการยกระดับมูลค่าเพิ่ม (The 9 Disciplines of Value Chain Development)

ตำแหน่งของสถาบัน/เครือข่ายภายใต้โซ่อุปทาน จึงอาจเป็นจุดอ่อน และอุปสรรคต่อเป้าหมายที่กำหนด

5. แผนงานการพัฒนาการเกษตรด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหลายหน่วยงานยังขาดความชัดเจน และกระบวนการมักไม่ได้เริ่มจากการพัฒนาจากตัวเกษตรกร/สถาบันแต่เป็นนโยบายจากแผนงานของหน่วยงานภายนอกที่มาพร้อมงบประมาณ/ตัวชี้วัดของหน่วยงานเจ้าของโครงการ

กรอบที่ 2

การวิเคราะห์ช่องว่างเชิงนโยบายสำหรับยุทธศาสตร์ที่ 2

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับมาตรฐานสินค้า

- เป้าหมาย :**
- 1) GDP ภาคการเกษตรเพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3 ต่อปี
 - 2) ฟาร์ม โรงงาน และสถานประกอบการได้มาตรฐาน
 - 3) แปลงใหญ่ มีจำนวน 14,500 แปลง / 90 ล้านไร่

แนวทางพัฒนา :

- 1) พัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพ มาตรฐานสินค้า
- 2) ส่งเสริมการเกษตรตลอดโซ่อุปทาน สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

โอกาสที่ท้าทาย: (Challenges)

1. นโยบายรัฐมีความชัดเจน และมีหน่วยงานเจ้าภาพและภาคี ในการขับเคลื่อนแผนงานการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร (GAP/GMP/Q)
2. นโยบายรัฐมุ่งเน้นการบริหารจัดการสินค้าเกษตรตลอดโซ่อุปทาน (เป็นแผนชั่วคราววงจร)
3. นโยบายการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่
4. รัฐมีนโยบายส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลการเกษตร เพื่อลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
5. รัฐมีนโยบายที่ชัดเจนในการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า
6. นโยบายรัฐให้ความสำคัญกับการทำเกษตรอินทรีย์มากขึ้น

ช่องว่างเชิงนโยบาย: (GAPs)

1. ยังขาดบุคลากรและ platform การขับเคลื่อนแผนงานในกลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง และเชื่อมโยงสู่การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์แก่เกษตรกร/สถาบันเกษตรกร
2. ยังมี Argument ระหว่างหน่วยงานรัฐองค์กรที่เกี่ยวข้องในการรับรองมาตรฐาน GAP IFORM ทำให้เกษตรกรเกิดความสับสนในการปฏิบัติ และเป็นข้อจำกัดในการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์
3. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจในนโยบายการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ และแนวปฏิบัติ
4. นโยบายการบริหารจัดการเกษตรตลอดโซ่อุปทานบางโครงการไม่น่าจะแก้ปัญหา

ข้อเสนอสำหรับการปิดช่องว่างเชิงนโยบายในยุทธศาสตร์ที่ 2 :

1. ควรดำเนินการให้เกิดการผนึกกำลัง (Synergy) ระหว่างหน่วยงานรัฐ เอกชน ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม และรับรองมาตรฐาน สำหรับหลักการ แนวคิด และแนวปฏิบัติในการส่งเสริม และการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ให้เป็นรูปธรรม ตัวอย่างที่เป็นแนวทางปฏิบัติที่ดี โครงการหนึ่ง คือ การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์โดยใช้ระบบ PGS ที่กลุ่มธุรกิจเชิงคุณค่าสามพรานดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน
2. กรอบแนวทางการพัฒนาใช้คุณค่าของชุดโครงการ (The 9 Discipline of Value Chain Development) น่าจะนำไปใช้ประโยชน์ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การยกระดับมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ โดยมีแนวปฏิบัติที่ดีจากกลุ่มธุรกิจเชิงคุณค่าสามพราน ในการเชื่อมโยงใช้คุณค่าในการจำหน่ายผักอินทรีย์ และข้าวอินทรีย์ที่ผลิตโดยเกษตรกรรายย่อย
3. อาจพิจารณาหลักการ แนวคิด และแนวปฏิบัติของตัวแบบธุรกิจ Farmer Shop และ C3S ที่จัดทำโดยคณะทำงานเกษตรก้าวหน้า, สปท. ตลอดจนตลาดสุขใจ ไปใช้ในการกระตุ้นอุปสงค์ผู้บริโภคในเรื่องการ

และบรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์ เพราะไม่ได้เอาตัวเกษตรกร/สถาบันเกษตรกรเป็นศูนย์กลาง

5. นโยบายการส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลการเกษตร ยังขาดการวิเคราะห์ตัวละคร และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่น ซึ่งมีข้อผูกพันกับเกษตรกร ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อนโยบายดังกล่าวในทางปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม
6. ยังขาดกระบวนการในทางปฏิบัติสำหรับแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรในรายผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องทำความเข้าใจในแนวคิดการจัดการโซ่อุปทาน ในธุรกิจที่ตัวละคร / ผู้ประกอบการดำเนินการอยู่ โดยมีแรงจูงใจในเชิงธุรกิจการจำหน่ายปัจจัยการผลิต อุตสาหกรรมแปรรูป และการส่งออก
7. ยังขาดกลไกการกระตุ้นอุปสงค์ผู้บริโภคเรื่องเกษตรอินทรีย์ และการสร้าง Output เกษตรอินทรีย์ที่เข้าถึงปรัชญาและเปิดโอกาสแก่เกษตรกร

บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ และสินค้าชุมชนที่มีมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ตลอดจนแนวทางการบริหารจัดการตลาดเกษตร (Farmers' Market) ที่ยั่งยืน และสนับสนุนการค้าที่เป็นธรรม

4. ควรสนับสนุนให้มีการเผยแพร่ชุดความรู้ การส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ และ GAP สำหรับกรณีของสามพรานโมเดล คิซณภูมิโมเดล ซึ่งปัจจุบันดำเนินการในการเป็นศูนย์เรียนรู้มีชีวิต (Living Learning Center)

กรอบที่ 3

การวิเคราะห์ช่องว่างเชิงนโยบายสำหรับยุทธศาสตร์ที่ 3

ยุทธศาสตร์ที่ 3: เพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม

เป้าหมาย : 1) งานวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมได้รับการพัฒนาต่อยอดนำไปสู่การใช้ประโยชน์ร้อยละ 80

2) เกษตรกรทุกคนเข้าถึง และนำเทคโนโลยี งานวิจัย นวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ได้

แนวทางพัฒนา :

- 1) พัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อการขับเคลื่อนเกษตรให้สอดคล้องกับไทยแลนด์ 4.0
- 2) บริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเกษตร
- 3) พัฒนางานวิจัย และสารสนเทศให้ไปสู่เชิงพาณิชย์

โอกาสที่ท้าทาย : (Challenges)

1. รัฐให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างระบบการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านการเกษตร

ข้อเสนอสำหรับการปิดช่องว่างเชิง

นโยบายในยุทธศาสตร์ที่ 3 :

1. ควรสนับสนุนและจัดให้มีสถาบันเชี่ยวชาญเฉพาะทางที่เน้นการกิจวิจัยและพัฒนา และการนำการวิจัยไปใช้ประโยชน์สู่สาธารณะ ในลักษณะที่เป็นหน่วยงานเชิงรุก มีทีมงานเชี่ยวชาญที่สามารถเข้าถึงและมีสมรรถนะในการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงาน /สถาบันเกษตรกรเพื่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ 3 อย่างเป็นรูปธรรม
2. ควรต่อยอดให้มีการวิจัยในแนวทางของ GVC (Global Food Value Chain) สำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การเกษตรตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน และการขับเคลื่อน AEC Blueprint สู่การเป็นตลาดฐานการผลิตเดียว (Single Market)

ช่องว่างเชิงนโยบาย : (GAPs)

1. หน่วยวิจัยที่มุ่งเน้นการสร้างระบบวิจัย และสร้างสรรคนวัตกรรมการยกระดับมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์เกษตรรายสาขาแบบครบวงจร และสอดคล้องกับบริบทโลกภายใต้กระบวนทัศน์ใหม่มีน้อย
2. ยังขาดกลไกการนำชุดความรู้/นวัตกรรม การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรไปใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะกับสถาบันเกษตรกร/เกษตรกรรายย่อย
3. การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยี และนวัตกรรมที่เป็นอยู่ยังไม่สามารถเปิดโอกาสการเข้าถึงของเกษตรกร และสถาบันเกษตรกรอย่างแท้จริง ส่วนใหญ่ (ขาด Platform การนำนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ในระดับเกษตรกรรายบุคคล/กลุ่มเกษตรกร/สหกรณ์)

กรอบที่ 4

การวิเคราะห์ช่องว่างเชิงนโยบายสำหรับยุทธศาสตร์ที่ 4

ยุทธศาสตร์ที่ 4: บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตร และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

เป้าหมาย : 1) พื้นที่เกษตรกรรมยั่งยืน 10 ล้านไร่

2) พื้นที่การเกษตรได้รับการอนุรักษ์ปรับปรุงและฟื้นฟู ปีละ 2 ล้านไร่

3) พื้นที่ชลประทานมีจำนวน 42.78 ล้านไร่

แนวทางพัฒนา :

1) การบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรอย่างยั่งยืน

2) ฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรการเกษตรให้สมดุลและยั่งยืน

โอกาสที่ท้าทาย : (Challenges)

1. นโยบายรัฐให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตร และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยน้อมนำคำสอนพระราชา ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสหกรณ์เป็นกลไกการขับเคลื่อนหลัก

ข้อเสนอสำหรับการปิดช่องว่างเชิงนโยบายในยุทธศาสตร์ที่ 4 :

1. สนับสนุนให้มีการเผยแพร่ชุดความรู้ แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และการพัฒนาการเกษตรตามแนวทางของเครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรม สามพรานโมเดล ดิจิทัลโมเดล ตัวแบบธุรกิจ Farmer Shop C3S ตลาดสุขใจ

ช่องว่างเชิงนโยบาย : (GAPs)

1. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องยังใช้สหกรณ์เป็นกลไก (เครื่องมือ) ของรัฐ แทนที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในคุณค่าหลักการสหกรณ์ และเข้ามาใช้สหกรณ์เป็นเครื่องมือของประชาชนในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และยกระดับสหกรณ์ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าที่มี platform การพัฒนาที่เริ่มจากขั้นที่หนึ่ง: การส่งเสริมให้ประชาชนพึ่งพาตนเอง (Dependence) ขั้นที่สอง: ส่งเสริมการพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Independence) และขั้นที่สาม: ส่งเสริมให้เชื่อมโยงความร่วมมือเป็นเครือข่าย (Interdependence) นั่นคือศาสตร์พระราชา

2. จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ และจัดโครงการฝึกอบรมแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตร ตามข้อเสนอสำหรับกรอบทิศทางเชิงยุทธศาสตร์การปฏิรูปการสหกรณ์ไทยในศตวรรษที่สอง
3. สนับสนุนการดำเนินการ สถาบันส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามกระบวนการพัฒนาระบบส่งเสริมการเรียนรู้ 8 ขั้นตอน (Platform of Strategic Framework to Develop Learning System) ภายใต้แผนงานวิจัยและพัฒนาของสกว. และภาคี

กรอบที่ 5

การวิเคราะห์ช่องว่างเชิงนโยบายสำหรับยุทธศาสตร์ที่ 5

ยุทธศาสตร์ที่ 5: พัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ

- เป้าหมาย :
- 1) พัฒนาเป็น Smart Officers/Smart Researchers
 - 2) ปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
 - 3) ปรับปรุงและพัฒนากฎหมายให้ทันสมัย

แนวทางการพัฒนา :

- 1) พัฒนาบุคลากรให้เป็น Smart Officers และ Researchers
- 2) เชื่อมโยงระบบการทำงานของทุกหน่วยงาน
- 3) ปรับปรุงและพัฒนากฎหมายด้านการเกษตร

โอกาสที่ท้าทาย : (Challenges)

1. นโยบายรัฐให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงการทำงานของทุกหน่วยงาน
2. นโยบายรัฐให้ความสำคัญกับการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายด้านการเกษตร

ข้อเสนอสำหรับการปิดช่องว่างเชิงนโยบายในยุทธศาสตร์ที่ 5 :

1. ควรมีการสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับการปรับปรุงกฎหมายด้านการเกษตร เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ สำหรับแนวทางและสาระสำคัญในการปรับปรุงกฎหมายที่สนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาการเกษตร
2. ควรสนับสนุนให้เผยแพร่ตัวอย่างและแนวปฏิบัติที่ดี สำหรับรูปแบบการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างหน่วยงานรัฐ ภาคเอกชน ประชาชน (People–Public–Private Partnership) ในกรณีของสามพรานโมเดล

ช่องว่างเชิงนโยบาย : (GAPs)

1. ปราบปรามการฉ้อโกงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน หน่วยงานรัฐหลายหน่วยงานยังทำงานตามตัวชี้วัดของหน่วยงาน และแย่งชิงประชาชน ส่งผลต่อนโยบายและเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ ตลอดจนเกษตรกรที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย มิได้รับประโยชน์ตามความคาดหวังอย่างแท้จริง
2. ปราบปรามการฉ้อโกงในทางปฏิบัติ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการยกย่อง / ปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ส่วนใหญ่เป็น Policy Makers นักการเมือง และภาคเอกชน ที่มีได้นำเสนอปัญหาที่ต้องแก้ไขอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มงานคณะกรรมการสิทธิการส่งเสริมราคาผลผลิตเกษตรกรรม. 2559. **กรอบการปฏิรูปเศรษฐกิจ.**

รายงานผลการดำเนินงาน คณะกรรมการปฏิรูปการเกษตร อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การท่องเที่ยวและบริการ นำเสนอต่อสภาปฏิรูปแห่งชาติ. กรุงเทพฯ

คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจการเกษตรแบบก้าวหน้า. 2559. **แนวทางการขับเคลื่อนสู่เกษตรกรแบบก้าวหน้าด้วย Civil State Smile Shop: C3S.** นำเสนอต่อคณะกรรมการสิทธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปเศรษฐกิจด้านการเกษตร ในคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปด้านเศรษฐกิจ เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2559.

จุฑาทิพย์ ภัทราวาท และคณะ. 2560. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์การขับเคลื่อนการพัฒนาการสหกรณ์และการค้าที่เป็นธรรม ระยะที่ 8. สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

_____. 2558. **ข้อเสนอแนวทางการปฏิรูปการเกษตร.** เสนอต่อคณะกรรมการการปฏิรูปการเกษตร อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การท่องเที่ยว และบริการ (สปช.)

_____. 2558. **รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์การขยายผลตัวแบบธุรกิจ Farmer Shop เพื่อใช้เป็นกลไกการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและเชื่อมโยงธุรกิจสินค้าชุมชนสู่สากล.** เสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Juthatip Patrawart. 2017. **Formation of FVC and groups of small scale farmers in Thailand.** The Seminar on Marketing of Agricultural Products for Small Scale Farmers in ASEAN. 23-28 April 2017. Japan.

Juthatip Patrawart. 2016. **Community Development and Sustainability Via Co-op Model.** International Seminar 2016 “Cooperatives: Empowering Communities towards Socio-Economic Sustainability”. 10th -11th November 2016. Malaysia.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ชั้น 14 อาคาร เอส เอ็ม ทาวเวอร์ 979/17-21 ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400

โทรศัพท์: 02 278 8200 โทรสาร: 02 298 0476, www.brf.or.th

สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

50 ถ.งามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทร./โทรสาร 02-9406300, Email: cal_coop@yahoo.com, www.cal.ku.ac.th